

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 27ης Ιουλίου 2005 *

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις Τ-49/02 έως Τ-51/02,

Brasserie nationale SA (πρώην **Brasseries Funck-Bricher et Bofferding**), με έδρα το Bascharage (Λουξεμβούργο), εκπροσωπούμενη από τους A. Carnelutti και L. Schiltz, δικηγόρους, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

Brasserie Jules Simon και Cie SCS, με έδρα το Wiltz (Λουξεμβούργο), εκπροσωπούμενη από τους A. Carnelutti και J. Mosar, δικηγόρους,

Brasserie Battin SNC, με έδρα το Esch-sur-Alzette (Λουξεμβούργο), εκπροσωπούμενη από τους A. Carnelutti και M. Santini, δικηγόρους,

προσφεύγουσες,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τους W. Wils και A. Vouquet, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθής,

με αντικείμενο, αφενός, αίτημα για ακύρωση του άρθρου 1 της αποφάσεως 2002/759/ΕΚ της Επιτροπής, της 5ης Δεκεμβρίου 2001, σχετικά με διαδικασία βάσει του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ (υπόθεση COMP/37.800/F3 — Ζυθοποιίες Λουξεμβούργου) (ΕΕ 2002, L 253, σ. 21), καθόσον αφορά τις προσφεύγουσες, και, αφετέρου, αίτημα για ακύρωση του άρθρου 2 της αποφάσεως αυτής, καθόσον επιβάλλει πρόστιμα στις προσφεύγουσες και, επικουρικώς, για ουσιαστική μείωση των εν λόγω προστίμων.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. W. H. Meij, πρόεδρο, N. J. Forwood και I. Pelikánová, δικαστές,

γραμματέας: I. Νάτσινας, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 16ης Μαρτίου 2005,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Πραγματικά περιστατικά

- 1 Οι υπό κρίση υποθέσεις αφορούν την απόφαση 2002/759/ΕΚ της Επιτροπής, της 5ης Δεκεμβρίου 2001, σχετικά με διαδικασία βάσει του άρθρου 81 της Συνθήκης ΕΚ (υπόθεση COMP/37.800/F3 — Ζυθοποιίες Λουξεμβούργου) (ΕΕ 2002, L 253, σ. 21), (στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση).
- 2 Η προσβαλλόμενη απόφαση αφορά τη συμφωνία που υπέγραψαν στις 8 Οκτωβρίου 1985 (στο εξής: Συμφωνία) πέντε ζυθοποιίες του Λουξεμβούργου (στο εξής: συμβαλλόμενοι), ήτοι η Brasserie nationale (στο εξής: Brasserie nationale), η Brasserie Jules Simon et Cie, πρώην Brasserie de Wiltz (στο εξής: Wiltz), η Brasserie Battin (στο εξής: Battin) (στο εξής, συνολικά: προσφεύγουσες), η Brasserie de Diekirch (στο εξής: Diekirch) και, τέλος, η Brasseries Réunies de Luxembourg Mousel et Clausen (στο εξής: Mousel).
- 3 Το 1999, η Interbrew SA (στο εξής: Interbrew) απέκτησε τις Mousel και Diekirch. Τον Ιούλιο του 2000, η Diekirch έγινε θυγατρική της Mousel. Κατόπιν τούτου, η Mousel μετονομάστηκε σε Brasserie de Luxembourg Mousel-Diekirch (στο εξής: Brasserie de Luxembourg).

4 Στο κείμενο της προσβαλλομένης αποφάσεως η Brasserie nationale ονομάζεται Brasserie nationale — Bofferding και χάριν συντομίας Bofferding. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ωστόσο, ο δικηγόρος της επιβεβαίωσε ότι η ονομασία αυτή αφορά το ίδιο νομικό πρόσωπο. Στο εξής, θα καλείται, «Brasserie nationale».

5 Το άρθρο 1 της Συμφωνίας ορίζει:

«Σκοπός της παρούσας συμφωνίας είναι η πρόληψη και διευθέτηση των διαφωνιών που θα μπορούσαν να προκύψουν, στο Μεγάλο Δουκάτο, όσον αφορά την τήρηση και την αμοιβαία προστασία των ρητρών ζυθοποιίας που είναι γνωστές ως “ρήτρες ζύθου” [...]»

6 Το άρθρο 2 της Συμφωνίας ορίζει:

«Ως ρήτρα ζύθου νοείται κάθε γραπτή συμφωνία, ανεξαρτήτως της νομικής της εγκυρότητας, ή/και της διάρκειάς της ή/και του αντιταξίμου της, με την οποία μια από τις συμβαλλόμενες ζυθοποιίες έχει συμφωνήσει με έναν ιδιοκτήτη καταστήματος επιτόπου κατανάλωσης οινοπνευματωδών ποτών ότι αυτός θα προμηθεύεται κατ' αποκλειστικότητα ζύθους Λουξεμβούργου που αποτελούν ίδιο προϊόν ή παρασκευάζονται βάσει αδείας εκμετάλλευσης από ζυθοποιία του Λουξεμβούργου ή/και πωλούνται από λουξεμβουργιανή ζυθοποιία για καθορισμένο χρονικό διάστημα ή/και για καθορισμένη ποσότητα ζύθου [...]»

7 Το άρθρο 4 της Συμφωνίας ορίζει:

«Οι συμβαλλόμενες ζυθοποιίες δεσμεύονται ότι θα απέχουν και ότι θα επιβάλλουν με αυστηρότητα στους αντιπροσώπους τους να απέχουν από κάθε πώληση ζύθου σε κατάσταση επιτόπου κατανάλωσης το οποίο, βάσει των όρων της παρούσας συμφωνίας, είναι “συμβεβλημένο” από άλλη συμβαλλόμενη ζυθοποιία.

Σε περίπτωση επανειλημμένης μη συμμορφώσεως του αντιπροσώπου, θα ακολουθείται η εξής διαδικασία:

Η συμβαλλόμενη ζυθοποιία διαπιστώνει την πώληση ζύθου της ανταγωνίστριας ζυθοποιίας από τον πελάτη της και του κοινοποιεί, για κάθε νόμιμη χρήση, τη συμφωνία προμήθειας. Επίσης, κοινοποιεί τη συμφωνία στον αντιπρόσωπο και τον προειδοποιεί να απέχει από κάθε προμήθεια ζύθων. Ταυτόχρονα, ζητεί από την ανταγωνίστρια ζυθοποιία να καλέσει τον αντιπρόσωπό της και να του δώσει επίσημη εντολή να σταματήσει κάθε προμήθεια του πελάτη του ο οποίος συνδέεται μέσω σύμβασης με τον συνάδελφό του, για να αποτραπεί οποιαδήποτε συνεννοχή της ανταγωνίστριας ζυθοποιίας με τη συμπεριφορά του αντιπροσώπου της [...]»

8 Το άρθρο 5 της Συμφωνίας ορίζει:

«Κάθε συμβαλλόμενη ζυθοποιία δεσμεύεται, πριν συνάψει σύμβαση ή/και προμηθεύσει με ζύθο έναν ιδιοκτήτη καταστήματος επιτόπου κατανάλωσης ποτών, ο οποίος προηγουμένως εφοδιαζόταν από άλλη ζυθοποιία, να ενημερώνεται εκ των προτέρων από αυτήν αν υφίσταται “ρήτρα ζύθου” υπέρ της.

Η αίτηση παροχής πληροφοριών απευθύνεται εγγράφως στην άλλη ζυθοποιία, η οποία υποχρεούται να παράσχει τις ζητούμενες πληροφορίες, συνοδευόμενες, εφόσον απαιτείται, από σχετικά έγγραφα, από τα οποία να μπορεί να διαπιστωθεί αν υφίσταται “ρήτρα ζύθου” [...]. Αντίγραφο της εν λόγω αιτήσεως παροχής πληροφοριών κοινοποιείται στον διευθυντή της Ομοσπονδίας Ζυθοποιών Λουξεμβούργου.»

- 9 Στα άρθρα 6 και 7 της Συμφωνίας ορίζονται οι κυρώσεις που επιβάλλονται σε περίπτωση παραβάσεως των άρθρων 4 ή 5. Στα άρθρα 8, 9 και 10 προβλέπονται διαδικασίες φιλικής διευθετήσεως, διαιτησίας και διαβουλεύσεως. Στο άρθρο 11 προβλέπεται δυνατότητα καταγγελίας της Συμφωνίας σε περίπτωση μεταβιβάσεως του ελέγχου σε αλλοδαπή εταιρία ή σε περίπτωση συνεργασίας με αλλοδαπή ζυθοποιία. Τέλος, κατά το άρθρο 12, η διάρκεια της Συμφωνίας είναι απεριόριστη, για δε την καταγγελία της απαιτείται δωδεκάμηνη προειδοποίηση.
- 10 Στη συμφωνία προσαρτάται δήλωση προθέσεων, η οποία επίσης υπογράφηκε στις 8 Οκτωβρίου 1985 (στο εξής: δήλωση προθέσεων σχετική με την Battin), όπου αναφέρονται τα εξής:

«Δεν συνιστά παράβαση του άρθρου 2 [της Συμφωνίας] η διανομή εκ μέρους της [Battin] ζύθων της δικαιοπαρόχου της “Bitburger Brauerei Th. Simon”, ΟΔΓ, με τις υφιστάμενες μορφές και μεθόδους διανομής.

Αν η σημερινή ισορροπία της διανομής [...] διαταραχθεί στο μέλλον λόγω τροποποιήσεως είτε των μορφών και μεθόδων της διανομής, είτε λόγω σημαντικής αυξήσεως των ποσοτήτων, η καταγγελία της [Συμφωνίας] έναντι της ζυθοποιίας [Battin] χωρεί οποτεδήποτε»

- 11 Στη Συμφωνία προσαρτήθηκε ακόμη μία δήλωση προθέσεων, η οποία υπογράφηκε κατά τη συνεδρίαση της Ομοσπονδίας Ζυθοποιών Λουξεμβούργου (στο εξής: FBL), στις 2 Δεκεμβρίου 1986 (στο εξής: δήλωση προθέσεων σχετική με αλλοδαπές ζυθοποιίες), και ορίζει:

«Οι συμβαλλόμενες ζυθοποιίες δηλώνουν ότι, σε περίπτωση που από έγγραφα στοιχεία που κατέχει μία εκ των συμβαλλομένων προκύπτει ότι κάποια αλλοδαπή ζυθοποιία [...] έχει έλθει σε επαφή και επιδιώκει να συνάψει συμφωνία με έναν από τους πελάτες της, ο οποίος δεσμεύεται με αυτήν με ρήτρα προμήθειας ζύθου εμπίπτουσα στο πεδίο εφαρμογής της Συμφωνίας, τότε προτεραιότητα για διαπραγμάτευση με τον εν λόγω πελάτη και για σύναψη συμβάσεως προμήθειας με αυτόν θα έχει μία από τις συμβαλλόμενες ζυθοποιίες.

Σε περίπτωση που μία από τις συμβαλλόμενες ζυθοποιίες συνάψει ρήτρα προμήθειας με παλαιό πελάτη άλλης συμβαλλόμενης ζυθοποιίας, η οποία παραχώρησε στην πρώτη εγγράφως προτεραιότητα για διαπραγμάτευση με τον πελάτη αυτόν, η δεύτερη συμβαλλόμενη ζυθοποιία δεσμεύεται ότι, με την πρώτη κατάλληλη ευκαιρία, θα επιτρέψει στην πρώτη να διαπραγματευτεί με κάποιον από τους πελάτες της που θα βρεθεί σε παρόμοια θέση.»

Η προσβαλλόμενη απόφαση

- 12 Σύμφωνα με την προσβαλλόμενη απόφαση, σκοπός της Συμφωνίας είναι, πρώτον, ο περιορισμός του ανταγωνισμού μεταξύ των συμβαλλομένων ζυθοποιιών στον τομέα Horeca (ξενοδοχεία, εστιατόρια, καφενεία) του Λουξεμβούργου και, δεύτερον, η αποτροπή της διεισδύσεως αλλοδαπών ζυθοποιιών στον τομέα αυτόν (αιτιολογικές σκέψεις 47 έως 73).

- 13 Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι η συμφωνία μπορούσε να περιορίσει τον ανταγωνισμό στον τομέα αυτόν και να επηρεάσει τις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των κρατών μελών σε σημαντικό βαθμό. Καταλήγει στη διαπίστωση ότι, με την κατάρτιση της Συμφωνίας, οι συμβαλλόμενοι παρέβησαν το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ (αιτιολογικές σκέψεις 74 έως 85).
- 14 Σύμφωνα με την προσβαλλόμενη απόφαση, η παράβαση έχει διαπραχθεί εκ προθέσεως, κατά την έννοια του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων [81] και [82] της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. εκδ. 08/001, σ. 25), ο οποίος τότε βρισκόταν σε ισχύ (αιτιολογικές σκέψεις 89 και 90).
- 15 Το άρθρο 1 της προσβαλλομένης αποφάσεως ορίζει τα εξής:

«Οι [συμβαλλόμενοι] παρέβησαν το άρθρο 81, παράγραφος 1, [ΕΚ] με το να συνάψουν συμφωνία η οποία είχε στόχο τη διατήρηση της πελατείας της κάθε επιχείρησης στον τομέα "Horeca" του Λουξεμβούργου και να εμποδίσει τη διεύθυνση αλλοδαπών ζυθοποιών σε αυτό τον τομέα.

Η παράβαση διήρκεσε από τον Οκτώβριο του 1985 έως τον Φεβρουάριο του 2000.»

- 16 Με το άρθρο 2 της προσβαλλομένης αποφάσεως επιβάλλεται πρόστιμο 400 000 ευρώ στην Brasserie nationale και πρόστιμα 24 000 ευρώ για κάθε μία από τις Wiltz και Battin.

Διαδικασία

- 17 Με τρία δικόγραφα που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 26 Φεβρουαρίου 2002, οι προσφεύγουσες άσκησαν τις παρούσες προσφυγές.
- 18 Η έγγραφη διαδικασία ολοκληρώθηκε στις 25 Νοεμβρίου 2002.
- 19 Αφού άκουσε τους διαδίκους επ' αυτού, ο πρόεδρος του δεύτερου τμήματος του Πρωτοδικείου, με διάταξη της 15ης Φεβρουαρίου 2001, ένωσε τις υποθέσεις προς διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής απόφασης, σύμφωνα με το άρθρο 50 του Κανονισμού Διαδικασίας.
- 20 Λόγω κωλύματος του προέδρου του δεύτερου τμήματος να μετάσχει στις 22 Φεβρουαρίου 2005 στην εκδίκαση των εν λόγω υποθέσεων, ο Πρόεδρος του Πρωτοδικείου όρισε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 32, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, τον δικαστή Ν. J. Forwood προς συμπλήρωση της συνθέσεως του τμήματος.

Αιτήματα των διαδίκων

- 21 Σε κάθε μία από τις υποθέσεις αυτές, η προσφεύγουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο:
- να ακυρώσει το άρθρο 1 της προσβαλλομένης απόφασης, καθόσον διαπιστώνεται παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, εκ μέρους της προσφεύγουσας,

- σε κάθε περίπτωση, να ακυρώσει το άρθρο 2 της προσβαλλομένης απόφασεως, καθόσον επιβάλλεται πρόστιμο στην προσφεύγουσα, ή, επικουρικώς, να μειώσει κατά πολύ το πρόστιμο αυτό,

- να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

22 Σε κάθε υπόθεση, η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:

- να απορρίψει την προσφυγή,

- να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

Σκεπτικό

23 Στην κάθε υπόθεση, η οικεία προσφεύγουσα επικαλείται δύο λόγους ακυρώσεως, οι οποίοι αντλούνται, πρώτον, από παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ και, δεύτερον, από παράβαση του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και της υποχρέωσης αιτιολογήσεως που επιβάλλει το άρθρο 253 ΕΚ.

1. Επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως, που αντλείται από παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ

24 Ο πρώτος λόγος ακυρώσεως διαιρείται σε πέντε σκέλη, με τα οποία οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή, πρώτον, ότι δεν έλαβε επαρκώς

υπόψη της, κατά την εξέταση του σκοπού της Συμφωνίας, το πλαίσιο εντός του οποίου αυτή καταρτίστηκε, δεύτερον, ότι η κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Συμφωνία εφαρμόζεται και όταν δεν υπάρχει «ρήτρα ζύθου», τρίτον, ότι χαρακτήρισε τη Συμφωνία ως συμφωνία με σκοπό τη διατήρηση πελατείας και, επομένως, ως συμφωνία περιορίζουσα ως εκ του αντικειμένου της τον ανταγωνισμό, τέταρτον, ότι κατέληξε στο συμπέρασμα ότι σκοπός της Συμφωνίας είναι η αποτροπή της διεισδύσεως αλλοδαπών ζυθοποιών στον τομέα Horeca στο Λουξεμβούργο και, πέμπτον, ότι κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Συμφωνία επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό τον ανταγωνισμό.

- 25 Επιβάλλεται, συναφώς, η επισήμανση ότι το τρίτο σκέλος του λόγου ακυρώσεως σχετίζεται με το πρώτο περιοριστικό του ανταγωνισμού στοιχείο που διαπίστωσε η Επιτροπή και το οποίο συνίσταται στη διατήρηση της πελατείας του κάθε συμβαλλομένου στον τομέα Horeca του Λουξεμβούργου, ενώ το τέταρτο σκέλος του λόγου αυτού αφορά το δεύτερο περιοριστικό του ανταγωνισμού στοιχείο που διαπίστωσε η Επιτροπή και το οποίο συνίσταται στην αποτροπή της διεισδύσεως αλλοδαπών ζυθοποιών στον τομέα Horeca του Λουξεμβούργου. Με το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως προβάλλεται έλλειψη αιτιολογίας όσον αφορά την εκτίμηση του σκοπού της Συμφωνίας.
- 26 Επομένως, το τρίτο, το τέταρτο και το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως αφορούν την εκτίμηση του σκοπού της Συμφωνίας. Γι' αυτό, επιβάλλεται να εξεταστούν από κοινού.

Επί της εκτιμήσεως του σκοπού της Συμφωνίας (τρίτο, τέταρτο και πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως)

Η προσβαλλόμενη απόφαση

- 27 Με την προσβαλλόμενη απόφαση υπενθυμίζεται, καταρχάς, ότι, σύμφωνα με το πρακτικό της συνεδριάσεως της FBL, της 7ης Οκτωβρίου 1986, όπως τροποποιή-

θηκε με το πρακτικό της συνεδρίασης της 2ας Δεκεμβρίου 1986, οι συμβαλλόμενοι συμφώνησαν να προσδώσουν στον όρο «ρήτρα ζύθου» ευρύτερη ερμηνεία σε σχέση με τα αναφερόμενα στο άρθρο 2 της Συμφωνίας. Στο πρακτικό της 7ης Οκτωβρίου 1986 αναφέρεται (αιτιολογική σκέψη 9 της προσβαλλομένης απόφασης):

«[Σ]υμφωνήθηκε να γίνουν αποδεκτά και να ενσωματωθούν στη “ρήτρα ζύθου”:

- η πράξη που συνίσταται στη σύναψη συμβάσεως μισθώσεως και στη χρηματοδοτική συνεισφορά για τον εξοπλισμό ενός καφενείου χωρίς να υπάρχει ρητή αναφορά σε “ρήτρα ζύθου”: π.χ. η ζυθοποιία X μισθώνει ένα κτίριο και συμμετέχει χρηματοδοτικά στην αναβάθμιση του κτιρίου ανάλογα με την προβλεπόμενη χρήση του, αλλά δεν συνάπτει ή δεν κατορθώνει να συνάψει υποχρέωση με τον ιδιοκτήτη·
- η απόκτηση από μια ζυθοποιία αδείας εκμεταλλεύσεως καταστήματος επιτόπου κατανάλωσης οινοπνευματωδών ποτών [droit de cabaretage], χωρίς ρητή αναφορά σε “ρήτρα ζύθου”.

Οι δύο αυτές ερμηνείες αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των υφισταμένων ρυθμίσεων στον τομέα αυτόν.»

- 28 Κατά την προσβαλλόμενη απόφαση, η ερμηνεία αυτή επιβεβαιώνεται από έγγραφο της 23ης Οκτωβρίου 1991, το οποίο απέστειλε η Wiltz στην FBL, σύμφωνα με το οποίο (αιτιολογική σκέψη 9 της προσβαλλομένης απόφασης):

«[Οι] ζυθοποιοί αποδέχονται και ενσωματώνουν στη “ρήτρα ζύθου”:

- την πράξη της σύναψης μισθωτηρίου συμβολαίου,

— την παραχώρηση υπό οποιαδήποτε μορφή από μια ζυθοποιία αδείας εκμετάλλευσης καταστήματος επιτόπου κατανάλωσης οινοπνευματωδών ποτών.»

29 Όσον αφορά τη νομική εκτίμηση του σκοπού της Συμφωνίας, στην προσβαλλόμενη απόφαση επισημαίνεται ότι (αιτιολογική σκέψη 47):

«Η συμφωνία έχει ως σκοπό, πρωτίστως, τον περιορισμό του ανταγωνισμού μεταξύ των συμβαλλόμενων εταιρειών ζυθοποιίας, μέσω της διατήρησης των πελατών της κάθε μιας στον τομέα “Hoega” στο Λουξεμβούργο. Αυτό προκύπτει από τα άρθρα 4 και 5 της συμφωνίας, καθώς και από τα άρθρα 6 και 7 που προβλέπουν κυρώσεις σε περίπτωση παράβασης αυτών των διατάξεων (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 48 έως 66). Επιπλέον, η συμφωνία έχει στόχο να εμποδίσει τις αλλοδαπές ζυθοποιίες να διεισδύσουν στον τομέα “Hoega” του Λουξεμβούργου. Αυτός ο δεύτερος περιοριστικός του ανταγωνισμού στόχος προκύπτει κυρίως από τη δεύτερη δήλωση που προσαρτάται στη συμφωνία (βλ. αιτιολογικές σκέψεις 67 έως 73).»

30 Όσον αφορά τον πρώτο, περιοριστικό του ανταγωνισμού, σκοπό της Συμφωνίας, στην προσβαλλόμενη απόφαση διατυπώνεται η άποψη ότι το άρθρο 4 της Συμφωνίας απαγορεύει στις συμβαλλόμενες ζυθοποιίες και στους αντιπροσώπους τους να προμηθεύουν με ζύθο τα καταστήματα επιτόπιας καταναλώσεως ποτών τα οποία έχουν συμβληθεί με άλλες λουξεμβουργιανές ζυθοποιίες. Κατά την προσβαλλόμενη απόφαση, η απαγόρευση αυτή εφαρμόζεται σε τρεις περιπτώσεις, ήτοι όταν δεν υπάρχει σύμβαση προμήθειας ή «ρήτρα ζύθου», όταν η «ρήτρα ζύθου» είναι άκυρη ή μη αντιτάξιμη και όταν η «ρήτρα ζύθου» είναι έγκυρη, προκαλεί δε περιορισμό του ανταγωνισμού σε κάθε μία από αυτές. Κατά την προσβαλλόμενη απόφαση, ο ίδιος ο σκοπός της Συμφωνίας έγκειται στον περιορισμό του ανταγωνισμού σε όλες αυτές τις περιπτώσεις (αιτιολογική σκέψη 48).

31 Όσον αφορά την πρώτη περίπτωση, επισημαίνεται ότι, όταν μια ζυθοποιία χρηματοδοτεί τον εξοπλισμό ενός καταστήματος επιτόπιας καταναλώσεως ποτών ή αποκτά άδεια για τέτοιο κατάστημα, αλλά δεν συνάπτει σύμβαση με τον καταστηματάρχη ούτε του επιβάλλει ρήτρα αποκλειστικής προμήθειας, το άρθρο 4 της Συμφωνίας απαγορεύει στον εν λόγω καταστηματάρχη να εφοδιάζεται από άλλες ζυθοποιίες του Λουξεμβούργου, οπότε η μεν ζυθοποιία διατηρεί την πελατεία

της, η δε ελευθερία δράσεως του καταστηματούχου και των τρίτων ζυθοποιών περιορίζεται (αιτιολογική σκέψη 50).

- 32 Όσον αφορά τη δεύτερη περίπτωση, επισημαίνεται ότι οι επιβαλλόμενοι με τη Συμφωνία περιορισμοί είναι ευρύτεροι αυτών που επιβάλλει ο νόμος, καθόσον οι συμβαλλόμενοι υποχρεούνται να συμμορφώνονται προς «ρήτρες ζύθου» οι οποίες δεν είναι έγκυρες ή αντιτάξιμες, λόγω, π.χ., παραβάσεως των συμβατικών υποχρεώσεων της ζυθοποιίας έναντι του καταστηματούχου. Περιορίζεται έτσι η ελευθερία δράσεως των συμβαλλομένων, οι οποίοι αποκτούν πλεονεκτήματα ως προς τη διατήρηση της πελατείας και την ασφάλεια δικαίου, τα οποία δεν μπορούσαν να εξασφαλίσουν υπό κανονικούς όρους ανταγωνισμού. Επισημαίνεται ακόμη ότι, ενώ από τον Μάρτιο του 1996 μεταβλήθηκε η νομολογία του Λουξεμβούργου σχετικά με την ακυρότητα των συμβάσεων λόγω μη καθορισμού των τιμών ή των ποσοτήτων, εντούτοις οι συμβαλλόμενοι συνέχισαν να εφαρμόζουν τη Συμφωνία μετά το χρονικό αυτό σημείο. Εξάλλου, σύμφωνα με την προσβαλλόμενη απόφαση, με τη φράση «ανεξάρτητα από τη νομική της εγκυρότητα ή/και τη διάρκειά της ή/και το αντιτάξιμό της» η παρεχόμενη από το άρθρο 4 εγγύηση εκτείνεται και σε συμβάσεις οι οποίες καθίστανται άκυρες ή μη αντιτάξιμες και για άλλους λόγους, εκτός της αοριστίας των τιμών ή των ποσοτήτων (αιτιολογικές σκέψεις 52 έως 55).

- 33 Όσον αφορά την τρίτη περίπτωση, στην προσβαλλόμενη απόφαση αναφέρεται, πρώτον, ότι το άρθρο 4 της Συμφωνίας απαγορεύει «κάθε πώληση ζύθου σε ένα κατάστημα επιτόπου κατανάλωσης το οποίο είναι “κατοχυρωμένο” [...] σε κάποια άλλη από τις συμβαλλόμενες ζυθοποιίες», ενώ η απαγόρευση του άρθρου 7, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1984/83 της Επιτροπής, της 22ας Ιουνίου 1983, σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου [81], παράγραφος 3, [ΕΚ] σε κατηγορίες συμφωνιών αποκλειστικής προμήθειας (ΕΕ L 173, σ. 5), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 1582/97 της Επιτροπής, της 30ής Ιουλίου 1997 (ΕΕ L 214, σ. 27), αφορά μόνο ζύθους του ίδιου τύπου με αυτούς που προμηθεύει η συμβαλλόμενη ζυθοποιία. Δεύτερον, η Συμφωνία απαγορεύει κάθε πώληση ζύθου σε κατάστημα επιτόπου κατανάλωσης ποτών συμβεβλημένο με άλλη συμβαλλόμενη ζυθοποιία, ενώ οι προβλεπόμενες από το αστικό δίκαιο κυρώσεις σε τέτοιες περιπτώσεις συνίστανται μόνον, κατά τα λεγόμενα των ιδίων των συμβαλλομένων, στην καταβολή αποζημίωσης. Είναι, πράγματι, πιθανόν ένας καταστηματούχος να επιθυμεί, για διάφορους λόγους, τη λύση της συμβάσεώς του, αναλαμβάνοντας όλες τις σχετικές οικονομικές συνέπειες. Ωστόσο, η Συμφωνία δεν επιτρέπει στους εν λόγω καταστηματούχους να αναζητήσουν καλύτερους όρους και, επομένως, συμβάλλει στη διατήρηση μη αποδοτικών σχέσεων μεταξύ αυτών και των ζυθοποιών (αιτιολογικές σκέψεις 56 έως 58).

34. Εν συνεχεία, με την προσβαλλόμενη απόφαση επισημαίνεται ότι ο περιορισμός του ανταγωνισμού που προκαλεί η Συμφωνία ως εκ του αντικειμένου της οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στο μη αμφισβητούμενο από τους διαδίκους γεγονός ότι η Συμφωνία εφαρμόζεται ακόμα και όταν δεν υφίσταται σύμβαση προμήθειας ή «ρήτρα ζύθου» και, επομένως, δεν μπορεί να ανατραπεί δια της δικαστικής οδού (αιτιολογική σκέψη 59).
35. Δεύτερον, υπενθυμίζεται ότι της Συμφωνίας προηγήθηκαν πολλές άλλες συμφωνίες μεταξύ των ζυθοποιών του Λουξεμβούργου, όπως, π.χ., η συμφωνία της 1ης Σεπτεμβρίου 1966, στην οποία μετέσχον όλες οι εμπλεκόμενες στην παρούσα υπόθεση επιχειρήσεις, καθώς και οι συμφωνίες της 13ης Ιουνίου 1975 και της 28ης Απριλίου 1983 μεταξύ της Brasserie nationale και της Mousel. Οι προηγούμενες αυτές συμφωνίες υποχρεώνουν τις συμβαλλόμενες ζυθοποιίες να μην προβαίνουν σε καμία μεταβολή της κατανομής της πελατείας τους, χωρίς να περιέχουν καμία αναφορά σε ρήτρα αποκλειστικής προμήθειας ούτε, εξάλλου, σε οποιοδήποτε πρόβλημα ασφάλειας δικαίου. Σύμφωνα με την προσβαλλόμενη απόφαση, η ερμηνεία της Συμφωνίας δεν είναι δυνατό να αποσυνδεθεί πλήρως από αυτό το ιστορικό πλαίσιο, βάσει του οποίου είναι δυνατό να αμφισβητηθεί η εκ μέρους των συμβαλλομένων επιχειρούμενη δικαιολόγηση της καταρτίσεως της Συμφωνίας με το επιχείρημα της νομικής αβεβαιότητας (αιτιολογική σκέψη 60).
36. Τρίτον, επισημαίνεται ότι η εκτίμηση του σκοπού της Συμφωνίας δεν εξαρτάται από τις υποκειμενικές προθέσεις των μερών, καθόσον η εν λόγω Συμφωνία συνιστά προδήλως περιορισμό ή νόθευση του ανταγωνισμού (αιτιολογική σκέψη 61).
37. Τέταρτον, όσον αφορά το πρόβλημα της νομικής αβεβαιότητας που επικαλούνται οι διάδικοι, η Επιτροπή τονίζει ότι, σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες του εθνικού αστικού δικαίου, τέτοιου είδους προβλήματα πλήττουν διάφορους τύπους συμβάσεων σε διάφορους τομείς της βιομηχανίας σε διάφορα κράτη μέλη, καταλέγονται δε στους εμπορικούς κινδύνους που η κάθε επιχείρηση οφείλει να αντιμετωπίζει αυτοδύναμα. Κατά την προσβαλλόμενη απόφαση, «[α]υτό το πρόβλημα δεν δικαιολογεί τη σύναψη συμφωνίας της οποίας το όφελος περιορίζεται στις εθνικές επιχειρήσεις» και «δεν δικαιολογεί εξαίρεση» από το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ (αιτιολογική σκέψη 62).

- 38 Στην προσβαλλόμενη απόφαση επισημαίνεται, εξάλλου, ότι ο διευθυντής της FBL ρητώς παραδέχθηκε ότι η Συμφωνία είναι νομικώς άκυρη, δηλώνοντας, κατά τη συνεδρίαση της 19ης Μαρτίου 1996, με αντικείμενο τη διευθέτηση των διαφορών μεταξύ της Brasserie nationale και της Diekirch, ότι, «ακόμη και αν οι μεταξύ των ζυθοποιών συμφωνηθείσες ρυθμίσεις δεν έχουν νομική αξία, υπερισχύει το πνεύμα με το οποίο αυτές θεσπίστηκαν» (αιτιολογική σκέψη 63).
- 39 Εν συνεχεία, με την προσβαλλόμενη απόφαση επισημαίνεται ότι, καθόσον το άρθρο 5 διασφαλίζει την αποτελεσματική εφαρμογή του άρθρου 4, ενισχύει περαιτέρω τον περιορισμό του ανταγωνισμού που το άρθρο αυτό προκαλεί, τα δε άρθρα 6 και 7 αποσκοπούν στην ενίσχυση των επιβαλλομένων με τα άρθρα 4 και 5 υποχρεώσεων, προβλέποντας μεγαλύτερες από τις προβλεπόμενες στο αστικό δίκαιο κυρώσεις (αιτιολογικές σκέψεις 64 έως 66).
- 40 Όσον αφορά τον δεύτερο περιοριστικό του ανταγωνισμού σκοπό της Συμφωνίας, δηλαδή την αποτροπή της διεισδύσεως αλλοδαπών ζυθοποιών στον τομέα Hogeca του Λουξεμβούργου, στην προσβαλλόμενη απόφαση αναφέρεται ότι η σχετική με τις αλλοδαπές ζυθοποιίες δήλωση προθέσεων προβλέπει διαδικασία διαβουλευσεως μεταξύ των συμβαλλομένων, ούτως ώστε προτεραιότητα επαφής με τον υποψήφιο πελάτη να έχει μια από τις «συμβαλλόμενες ζυθοποιίες του Λουξεμβούργου», σε περίπτωση δε που η επαφή αυτή τελεσφορήσει, προβλέπεται, εν συνεχεία, αντισταθμιστικός μηχανισμός ανταλλαγής καταστημάτων επιτόπιας καταναλώσεως ποτών μεταξύ των δύο οικείων συμβαλλομένων. Ο σκοπός αυτός επιβεβαιώνεται από τη δήλωση του διευθυντή της FBL, η οποία περιλαμβάνεται στο πρακτικό της συνεδρίασεως της 19ης Μαρτίου 1996 μεταξύ της Brasserie nationale και της Diekirch, ότι «[κ]αταβάλλεται προσπάθεια να αποτραπεί [...] η μαζική διείσδυση αλλοδαπών εταιρειών ζυθοποιίας στην αγορά μας». Η δήλωση αυτή, αν και δεν δεσμεύει τους συμβαλλομένους, πρέπει να ληφθεί υπόψη για την ερμηνεία της Συμφωνίας, αφού διατυπώθηκε σε συνεδρίαση που αφορούσε την εφαρμογή της. Κατά την προσβαλλόμενη απόφαση, ο δεύτερος αυτός σκοπός της Συμφωνίας δεν είναι δυνατό να αποσυνδεθεί από τον πρώτο, διότι η παρεμπόδιση της προσβάσεως αλλοδαπών ζυθοποιών στην αγορά του Λουξεμβούργου συμβάλλει στη διατήρηση της σταθερότητας των σχέσεων μεταξύ των συμβαλλομένων. Σκοπός της σχετικής με την Battin δηλώσεως προθέσεων είναι η διατήρηση της «υφιστάμενης ισορροπίας στον τομέα της διανομής», πράγμα που δείχνει ότι, κατά την άποψη των συμβαλλομένων, υπήρχε κάποια ισορροπία, η οποία έπρεπε να προστατευθεί. Τέλος, στην προσβαλλόμενη απόφαση αναφέρεται ότι το άρθρο 11 της Συμφωνίας προβλέπει τη δυνατότητα καταγγελίας αυτής έναντι συμβαλλόμενης ζυθοποιίας, η οποία συνεργάζεται με αλλοδαπή ζυθοποιία (αιτιολογικές σκέψεις 67 έως 73).

Επιχειρήματα των διαδίκων

— Επί της προβαλλομένης ως εσφαλμένης εκτιμήσεως ότι σκοπός της Συμφωνίας είναι η διατήρηση της πελατείας (τρίτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως)

41. Οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι χαρακτήρισε τη Συμφωνία ως συμφωνία με σκοπό τη διατήρηση της πελατείας και, επομένως, ως περιοριστική του ανταγωνισμού, λόγω του σκοπού που επιδιώκει.
42. Πράγματι, οι προσφεύγουσες φρονούν ότι αποκλειστικός σκοπός της Συμφωνίας είναι η τήρηση των συμβάσεων αποκλειστικής προμήθειας μεταξύ καταστημάτων επιτόπιας καταναλώσεως ποτών και ζυθοποιών, για τις οποίες το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι δεν έχουν περιοριστικό του ανταγωνισμού αποτέλεσμα (απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 1991, C-234/89, Δηλιμήτης, Συλλογή 1991, σ. I-935). Η Brasserie nationale προσθέτει ότι ο σκοπός αυτός της Συμφωνίας προκύπτει από τις περιπτώσεις στις οποίες έγινε έπικληση της Συμφωνίας και για τις οποίες γίνεται λόγος στην προσβαλλόμενη απόφαση.
43. Όσον αφορά την εκτίμηση ότι η Συμφωνία λειτουργεί αποκλειστικά υπέρ των ζυθοποιών του Λουξεμβούργου (αιτιολογική σκέψη 62 της προσβαλλομένης αποφάσεως), οι προσφεύγουσες προβάλλουν ότι στη Συμφωνία μπορούν να προσχωρήσουν όλες οι ζυθοποιίες που δραστηριοποιούνται στο Λουξεμβούργο. Προσθέτουν ότι οι Mousel και Diekirch δεν αποκλείστηκαν από τη Συμφωνία όταν περιήλθαν στον έλεγχο της Interbrew.
44. Κατά τις προσφεύγουσες, ο μηχανισμός ανταλλαγής πληροφοριών που καθιερώνει το άρθρο 5 της Συμφωνίας έχει ως αποτέλεσμα να εφαρμόζεται αυτή μόνον όταν υπάρχει εγγράφως συνομολογηθείσα «ρήτρα ζύθου». Στο διανεμηθέν μεταξύ των συμβαλλομένων αντίγραφο της Συμφωνίας έχουν απαλειφθεί οι ευαίσθητες από εμπορικής απόψεως πληροφορίες. Η Brasserie nationale προσθέτει ότι το άρθρο 4 της Συμφωνίας εκφράζει μόνον τη δέσμευση των συμβαλλομένων να τηρούν τις

συμβάσεις αποκλειστικής προμήθειας. Όπως επιβεβαιώνεται από το τρίτο εδάφιο του ίδιου άρθρου, ο χρησιμοποιούμενος όρος «κατάστημα κατοχυρωμένο» σημαίνει απλώς κατάστημα «συμβεβλημένο» με ζυθοποιία βάσει «ρήτρας ζύθου».

45 Όσον αφορά τις προηγηθείσες της Συμφωνίας συμφωνίες, για τις οποίες γίνεται λόγος στην αιτιολογική σκέψη 60 της προσβαλλομένης αποφάσεως, οι προσφεύγουσες προβάλλουν ότι είναι εσφαλμένη η εκτίμηση της προσβαλλομένης αποφάσεως ως προς τις συμφωνίες αυτές. Διευκρινίζουν ότι σκοπός των συμφωνιών του 1980 και του 1981, καθώς και της Συμφωνίας είναι η διασφάλιση της αμοιβαίως συμφωνηθείσας αποκλειστικότητας, αντιθέτως προς τις συμφωνίες του 1975 και του 1983. Η Brasserie nationale διευκρινίζει ακόμη ότι οι περισσότερες από τις συμφωνίες αυτές είναι προγενέστερες της Συνθήκης ΕΟΚ, ότι οι μεταγενέστερες της Συνθήκης ΕΟΚ συμφωνίες δεσμεύουν μόνο δύο από τους διαδίκους, ότι από αυτές τις συμφωνίες η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της τη συμφωνία του 1980 και ότι η μόνη πολυμερής συμφωνία καταρτίστηκε το 1966, δηλαδή πριν τη λήξη της μεταβατικής περιόδου, η δε ισχύς της έληξε πολύ πριν την κατάρτιση της Συμφωνίας.

46 Όσον αφορά την παρατιθέμενη στην αιτιολογική σκέψη 63 της προσβαλλομένης αποφάσεως παρατήρηση του διευθυντή της FBL (βλ. σκέψη 38 ανωτέρω), η Brasserie nationale αμφισβητεί αυτό τούτο το κύρος του διευθυντή, με το επιχείρημα ότι η FBL έχει περιορισμένη αποστολή και ο διευθυντής της δεν δύναται, ως εκ της θέσεώς του, να γνωρίζει την αγορά. Επιπροσθέτως, είναι εσφαλμένη η άποψή του περί του κύρους της Συμφωνίας. Πράγματι, η Brasserie nationale υποστηρίζει ότι, εφόσον σκοπός της Συμφωνίας είναι η διασφάλιση των συμβάσεων αποκλειστικής προμήθειας, των οποίων η ισχύς περιορίζεται στο εσωτερικό της χώρας, δεν αφορά τις εισαγωγές ή τις εξαγωγές (απόφαση του Δικαστηρίου, της 18ης Μαρτίου 1970, 43/69, Bilger, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 273). Κατά συνέπεια, η Brasserie nationale υποστηρίζει ότι δεν απαιτούνταν κοινοποίηση της Συμφωνίας κατά το άρθρο 4, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, οπότε η Συμφωνία παραμένει έγκυρη μέχρι τη διαπίστωση τυχόν παραβάσεως. Οι Wiltz και Battin επίσης αμφισβητούν το κύρος της ως άνω παρατηρήσεως του διευθυντή της FBL και επισημαίνουν ότι η Συμφωνία δεν αφορά τις εισαγωγές ή τις εξαγωγές.

47 Εν συνεχεία, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η Συμφωνία καταρτίστηκε για τρεις λόγους. Η Brasserie nationale επικαλείται τους λόγους αυτούς μόνον όσον αφορά τη δεύτερη και την τρίτη περίπτωση που αναφέρονται στην προσβαλλόμενη

απόφαση, δηλαδή την περίπτωση που η «ρήτρα ζύθου» είναι άκυρη ή μη αντιτάξιμη και αυτήν κατά την οποία η «ρήτρα ζύθου» είναι έγκυρη, επισημαίνοντας ότι η πρώτη περίπτωση, της απουσίας «ρήτρας ζύθου», δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της Συμφωνίας.

48 Όσον αφορά τον πρώτο λόγο καταρτίσεως της Συμφωνίας, οι προσφεύγουσες προβάλλουν ότι τα δικαστήρια του Λουξεμβούργου ακύρωναν συστηματικά τις συμβάσεις με «ρήτρα ζύθου» λόγω αοριστίας του τιμήματος και της ποσότητας, βάσει μίας γαλλικής νομολογίας διαμορφωθείσας για παρόμοιες διατάξεις του αστικού κώδικα. Η Brasserie nationale προσθέτει ότι η Συμφωνία συνιστά εναλλακτική μέθοδο για την υπό το πρίσμα της νομολογίας αυτής επίλυση διαφορών επί του κύρους των «ρητρών ζύθου», σε αυτό δε αποσκοπεί η χρήση των όρων «ανεξαρτήτως της νομικής της εγκυρότητας [...] ή/και του αντιταξίμου της» στο άρθρο 2 της Συμφωνίας.

49 Οι προσφεύγουσες διευκρινίζουν ότι ο κίνδυνος επικλήσεως της ακυρότητας μιας συμβάσεως με «ρήτρα ζύθου» ενώπιον των δικαστηρίων του Λουξεμβούργου υπήρχε ανεξαρτήτως του λόγου προσφυγής στη δικαιοσύνη, διότι η οικεία ζυθοποιία θα αντιμετώπιζε τον κίνδυνο αυτόν σε κάθε ένδικη διαφορά, περιλαμβανομένων αυτών που ανακύπτουν λόγω καταγγελίας ή μη εκτελέσεως της συμβάσεως. Η ως άνω γαλλική νομολογία εγκαταλείφθηκε το 1995, αλλά στο Λουξεμβούργο τη μεταβολή αυτή ακολούθησε μόνο μία απόφαση του Μαρτίου του 1996 η οποία όμως δεν ήταν αρκετή, κατά τις προσφεύγουσες, για την εξάλειψη του εν λόγω κινδύνου. Δεν ασκεί επιρροή το αν η συγκεκριμένη γαλλική νομολογία ήταν ομόφωνη ή διαμορφωμένη κατά πλειοψηφία. Απαντώντας στην επιχειρηματολογία της Επιτροπής, η Brasserie nationale προσθέτει ότι το γεγονός ότι η γαλλική νομολογία μεταβλήθηκε σε δύο στάδια δεν ασκεί επιρροή όσον αφορά το χρονικό σημείο κατά το οποίο πράγματι μεταστράφηκε η λουξεμβουργιανή νομολογία, ότι έπρεπε να παρέλθουν τρία ή τέσσερα έτη μέχρι να καθιερωθεί η μεταστροφή της γαλλικής νομολογίας με απόφαση δευτεροβάθμιου δικαστηρίου του Λουξεμβούργου και ότι οι λύσεις που εξετάστηκαν για τη συμμόρφωση προς τη συγκεκριμένη νομολογία είχαν επίσης αβέβαιο αποτέλεσμα και, σε κάθε περίπτωση, δεν ήταν κατάλληλες για τον τομέα της διανομής ζύθου. Όσον αφορά το αίτημα να προστεθεί στη Συμφωνία η διευκρίνιση ότι η Συμφωνία αφορά άλλους λόγους ακυρότητας, εκτός της αοριστίας τιμήματος και ποσότητας, η Brasserie nationale υποστηρίζει ότι η απουσία τέτοιας διευκρίνισσεως από το κείμενο της Συμφωνίας δείχνει, ακριβώς, ότι οι συμβαλλόμενοι δεν την αποδέχθηκαν.

- 50 Όσον αφορά τον δεύτερο λόγο καταρτίσεως της Συμφωνίας, οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι η ζυθοποιία που συνάπτει με κατάσταση επιτόπιας καταναλώσεως ποτών νέα σύμβαση με «ρήτρα ζύθου» εκτίθεται στον κίνδυνο να στραφεί δικαστικώς εναντίον της άλλη ζυθοποιία επικαλούμενη συμπαίγνια στην παράβαση συμβατικών υποχρεώσεων εκ μέρους του συγκεκριμένου καταστηματούχου. Κατά τις προσφεύγουσες, καίτοι ο κίνδυνος αυτός κατέστη λιγότερο σημαντικός κατόπιν της σχετικής με την ακυρότητα νομολογίας, μπορεί να οδηγήσει σε μακρά και δαπανηρή δικαστική διαδικασία. Αντιστρόφως, τέτοια διαδικασία απαιτείται και προκειμένου η άσκηση αγωγής λόγω συμπαίγνιας να είναι αποτελεσματική ως μέσο προστασίας της ζυθοποιίας που θίγεται λόγω μη έντιμης συμπεριφοράς του καταστηματούχου.
- 51 Όσον αφορά τον τρίτο λόγο, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι ζυθοποιίες δεν διαθέτουν αποτελεσματικό μέσο δικαστικής προστασίας, ώστε να προστατεύσουν τις συμβάσεις αποκλειστικής προμήθειας που έχουν συνάψει. Η αναπλήρωση των κενών του εθνικού δικαίου ανέκαθεν αποτελεί κίνητρο για τη θέσπιση ιδιωτικώς συμφωνημένων ρυθμίσεων. Αρμόδια να κρίνουν αν η Συμφωνία αντιβαίνει σε κανόνες δημοσίας τάξεως είναι μόνον τα δικαστήρια του Λουξεμβούργου και, επομένως, η συμφωνία αυτή θεωρείται νόμιμη.
- 52 Εν συνεχεία, οι προσφεύγουσες προβάλλουν ότι, όχι μόνο δεν περιορίστηκε η συμβατική τους ελευθερία, αλλά την άσκησαν προς διασφάλιση της τηρήσεως των συμβάσεων που έχουν υπογράψει. Αν υποθεθεί ότι η Συμφωνία προκαλεί πρόσθετο περιορισμό του ανταγωνισμού σε σχέση με τις «ρήτρες ζύθου», αυτός δικαιολογείται από την αναγκαιότητα προστασίας της εντιμότητας των εμπορικών συναλλαγών. Η Brasserie nationale επικαλείται, συναφώς, την απόφαση του Δικαστηρίου της 20ής Φεβρουαρίου 1979, 120/78, Rewe-Zentral, τη λεγόμενη «Cassis de Dijon» (Συλλογή τόμος 1979, σ. 321), και της 19ης Φεβρουαρίου 2002, C-309/99, Wouters κ.λπ. (Συλλογή 2002, σ. I-1577). Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η δυνατότητά τους να διασφαλίζουν την εντιμότητα στις εμπορικές συναλλαγές δεν μπορεί να περιορίζεται λόγω της καταστάσεως του λουξεμβουργιανού δικαίου. Επιπλέον, επικαλούνται, αναλόγως, το άρθρο 5, στοιχείο γ', του κώδικα επαγγελματικής δεοντολογίας του Συλλόγου ειδικών πληρεξουσίων του Ευρωπαϊκού γραφείου διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (στο εξής: ΣΕΠ), άρθρο ως προς το οποίο η Επιτροπή, με την απόφαση που αποτέλεσε αντικείμενο της αποφάσεως του Πρωτοδικείου της 28ης Μαρτίου 2001, T-144/99, Σύλλογος ειδικών πληρεξουσίων κατά Επιτροπής (Συλλογή 2001, σ. II-1087, σκέψεις 89 και 90), δεν εξέφρασε επιφύλαξη. Πράγματι, κατά τις προσφεύγουσες, η Συμφωνία απαγορεύει μόνον τη σύναψη συμβάσεως με κατάσταση επιτόπιας καταναλώσεως ποτών το οποίο δεσμεύεται ήδη συμβατικώς με «ρήτρα ζύθου», χωρίς να επιβάλλει καμία απαγόρευση μετά τη λήξη της εν λόγω εμπορικής σχέσεως.

- 53 Περαιτέρω, οι προσφεύγουσες αμφισβητούν ότι η Συμφωνία προστατεύει «μη αποδοτικές [...] σχέσεις ζυθοποιού-ιδιοκτήτη καταστήματος» (αιτιολογική σκέψη 57 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Πράγματι, οι έννοιες του κύρους και του αντιταξίμου, στο άρθρο 2 της Συμφωνίας, αφορούν μόνον ελαττώματα κατά την κατάρτιση της δικαιοπραξίας, η δε συμφωνία δεν αποσκοπεί ούτε έχει ως αποτέλεσμα την αποτροπή καταγγελίας της συμβάσεως σε περίπτωση σοβαρών παραλείψεων της ζυθοποιίας σε βάρος του καταστηματούχου.
- 54 Όσον αφορά την εκτίμηση ότι η Συμφωνία επιφέρει περισσότερους περιορισμούς απ' ό,τι οι «ρήτρες ζύθου», επειδή το άρθρο 4 απαγορεύει «κάθε πώληση ζύθου» σε κατάσταση συμβεβλημένο με άλλον συμβαλλόμενο (αιτιολογική σκέψη 56 της προσβαλλομένης αποφάσεως), οι προσφεύγουσες προβάλλουν ότι η Συμφωνία αφορούσε μόνον τους ζύθους τύπου «pils». Η Brasserie nationale επισημαίνει ότι, για τις λουξεμβουργιανές ζυθοποιίες, ως ζύθος νοείται μόνον αυτός ο τύπος και προσθέτει ότι μόνο μετά την κατάρτιση της Συμφωνίας άρχισε η διανομή άλλων τύπων από τις Mousel και Diekirch. Η Wiltz και η Battin υποστηρίζουν ότι, κατά την έννοια του άρθρου 4, απαγορεύεται μόνον η πώληση των ζύθων που παράγουν ή διανέμουν. Πρόκειται, όμως, αποκλειστικά για ζύθους τύπου «pils».
- 55 Τέλος, η Brasserie nationale προβάλλει ότι το σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών που προβλέπει η Συμφωνία δεν έχει καμία σχέση με αυτό που αποτέλεσε αντικείμενο των αποφάσεων της 27ης Οκτωβρίου 1994, Τ-34/92, Fiatagri και New Holland Ford κατά Επιτροπής (Συλλογή 1994, σ. II-905), και Τ-35/92, Deere κατά Επιτροπής (Συλλογή 1994, σ. II-957), οι οποίες είναι οι μόνες του Πρωτοδικείου με τις οποίες κολάστηκε η ανταλλαγή πληροφοριών μη σχετικών με τις τιμές και μη αποτελουσών, άλλως πως, μηχανισμό περιορισμού του ανταγωνισμού.
- 56 Η Επιτροπή αμφισβητεί τη βασιμότητα αυτού του σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως.

— Επί της προβαλλομένης ως εσφαλμένης εκτιμήσεως ότι σκοπός της Συμφωνίας είναι η αποτροπή της διεισδύσεως στον τομέα Horeca του Λουξεμβούργου (τέταρτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως)

- 57 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή εσφαλμένως έκρινε ότι η σκοπός της Συμφωνίας είναι η αποτροπή της διεισδύσεως αλλοδαπών ζυθοποιών στον τομέα Horeca του Λουξεμβούργου.
- 58 Πράγματι, κατά τις προσφεύγουσες, σκοπός της Συμφωνίας είναι μόνον η αποτροπή της παραβάσεως των «ρητρών ζύθου» από τις αλλοδαπές ζυθοποιίες, διασφαλίζοντας τη δυνατότητα των ζυθοποιών του Λουξεμβούργου να διεκδικήσουν ένα κατάστημα επιτόπιας καταναλώσεως ποτών που επιθυμεί να συμβληθεί με αλλοδαπή ζυθοποιία. Επιπλέον, η κατάρτιση της Συμφωνίας δικαιολογείται από την ιδιάζουσα κατάσταση που επικρατεί στο Λουξεμβούργο και, ιδίως, από τη δυσαναλογία των δυνάμεων των λουξεμβουργιανών ζυθοποιών σε σχέση με τις αλλοδαπές, καθώς και από την ανωμαλία που προκαλεί η τυχόν έλλειψη εντιμότητας των καταστηματαρχών στις εμπορικές συναλλαγές τους. Η Brasserie nationale προσθέτει ότι η Επιτροπή, εφόσον δεν αμφισβητεί τις «ρήτρες ζύθου», δεν μπορεί να βάλει εμμέσως κατ' αυτών. Εξάλλου, η εν λόγω συμφωνία δεν εμπόδισε τις αλλοδαπές ζυθοποιίες να συνάψουν συμβάσεις προμήθειας. Τέλος, ο μηχανισμός αντισταθμίσεως που προβλέπει η σχετική με τις αλλοδαπές ζυθοποιίες δήλωση προθέσεων δεν επιδέχεται ιδιαίτερη κριτική.
- 59 Όσον αφορά τη σχετική με την Battin δήλωση προθέσεων, η Brasserie nationale υποστηρίζει ότι, με το πρώτο εδάφιο της δηλώσεως, διευκολύνεται η διείσδυση αλλοδαπών ζυθοποιών στο Λουξεμβούργο. Ο όρος «ισορροπία», που χρησιμοποιείται στο δεύτερο εδάφιο, εκφράζει μόνον την επιθυμία να διατηρηθεί η δυνατότητα των εθνικών ζυθοποιών να διεκδικούν καταστήματα επιτόπιας καταναλώσεως ποτών έναντι των αλλοδαπών ζυθοποιών.
- 60 Οι προσφεύγουσες προβάλλουν, επίσης, ότι το άρθρο 11 της Συμφωνίας ουδέποτε εφαρμόστηκε. Η Brasserie nationale προσθέτει ότι η αποτροπή δεν ήταν ούτε

σκοπός ούτε αποτέλεσμα της Συμφωνίας. Η Wiltz και η Battin προσθέτουν ότι, όπως γίνεται δεκτό με την αιτιολογική σκέψη 72 της προσβαλλομένης αποφάσεως, το άρθρο 11 έχει επικουρικό μόνον χαρακτήρα. Επομένως, η δυνατότητα καταγγελίας που προβλέπεται στη σχετική με την Battin δήλωση προθέσεων δεν συνιστά καθαυτή περαιτέρω περιορισμό του ανταγωνισμού.

61 Όσον αφορά τη δήλωση του διευθυντή της FBL, για την οποία γίνεται λόγος στην αιτιολογική σκέψη 68 της προσβαλλομένης αποφάσεως, οι προσφεύγουσες επαναλαμβάνουν το επιχείρημα περί αμφισβητήσεως του κύρους του. Η Brasserie nationale προσθέτει ότι η δήλωση αυτή δεσμεύει μόνον τον ίδιο τον διευθυντή και δεν εκφράζει την Brasserie nationale.

62 Τέλος, η Brasserie nationale υποστηρίζει ότι η αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως είναι αντιφατική, διότι προσάπτει στους συμβαλλομένους ότι στέρησαν από τις αλλοδαπές ζυθοποιίες πλεονεκτήματα που κρίθηκαν παράνομα για τις εθνικές ζυθοποιίες.

63 Η Επιτροπή αμφισβητεί τη βασιμότητα αυτού του σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως.

— Επί του ότι, κατά την εκτίμηση του σκοπού της Συμφωνίας, δεν ελήφθη επαρκώς υπόψη το πλαίσιο καταρτίσεώς της (πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως)

64 Οι προσφεύγουσες προσάπτουν στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε επαρκώς υπόψη της, κατά την εκτίμηση του σκοπού της Συμφωνίας, το πλαίσιο εντός του οποίου αυτή καταρτίστηκε. Το σφάλμα αυτό δικαιολογεί ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως, πολλώ μάλλον επειδή εξαιτίας του υπήρξαν σοβαρές παρερμηνείες της Συμφωνίας.

- 65 Πράγματι, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, ενώ δεν είναι απαραίτητο να αποδειχθούν τα αποτελέσματα μιας εξ αντικειμένου περιοριστικής του ανταγωνισμού συμφωνίας, εντούτοις ο εντοπισμός του περιοριστικού του ανταγωνισμού αποτελέσματος προϋποθέτει ανάλυση του γενικού πλαισίου (απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Νοεμβρίου 1983, 96/82 έως 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 και 110/82, IAZ κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3369, σκέψεις 23 έως 25). Η Brasserie nationale επικαλείται, επιπλέον, τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της 30ής Ιουνίου 1966, 56/65, Société technique minière (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 313), της 28ης Μαρτίου 1984, 29/83 και 30/83, CRAM και Rheinzink κατά Επιτροπής (Συλλογή 1984, σ. 1679, σκέψη 26), και την προπαρατεθείσα απόφαση Wouters κ.λπ. (σκέψη 97), και τις αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 12ης Ιουλίου 2001, T-202/98, T-204/98 και T-207/98, Tate & Lyle κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2001, σ. II-2035, σκέψεις 44 έως 53), και της 18ης Σεπτεμβρίου 2001, T-112/99, M6 κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2001, σ. II-2459, σκέψη 76).
- 66 Ωστόσο, κατά τις προσφεύγουσες, το συγκεκριμένο πλαίσιο, εντός του οποίου η Συμφωνία παράγει τα αποτελέσματά της, δεν ελήφθη υπόψη κατά την εκτίμηση του σκοπού της, εκτός από μία περίπτωση. Σχετικά με το πλαίσιο αυτό, οι προσφεύγουσες επισημαίνουν ότι ο συγκεκριμένος τομέας παρουσιάζει κινητικότητα λόγω των σημαντικών διακυμάνσεων των μεριδίων της κάθε ζυθοποιίας στην αγορά και ότι πρόκειται για τον πλέον ανοιχτό στις εισαγωγές τομέα εντός της Κοινότητας. Πράγματι, οι προσφεύγουσες προβάλλουν ότι εισάγεται πάνω από το 33 % του καταναλισκόμενου στο Λουξεμβούργο ζύθου και επισημαίνουν την παρουσία μεγάλων ζυθοποιών κοντά στα σύνορα της χώρας. Η Brasserie nationale επικαλείται, περαιτέρω, την ύπαρξη σημαντικού αριθμού καταστημάτων επιτόπιας καταναλώσεως ποτών τα οποία δεν είναι συμβεβλημένα με τους συμβαλλομένους και, ως εκ τούτου, αποτελούν πρόσφορο έδαφος για την αύξηση του ανταγωνισμού μεταξύ λουξεμβουργιανών και αλλοδαπών ζυθοποιών. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση προσέθεσε ότι οι αλλοδαπές ζυθοποιίες έχουν συνάψει με τα καταστήματα αυτά ρήτρες αποκλειστικότητας.
- 67 Κανένα από τα στοιχεία που παρατίθενται στις αιτιολογικές σκέψεις 59 έως 63 της προσβαλλομένης αποφάσεως, βάσει των οποίων η Επιτροπή εκτίμησε τον σκοπό της Συμφωνίας, δεν περιέχει περιγραφή του οικονομικού πλαισίου στο οποίο αυτή εντάσσεται, ούτε καν διά παραπομπής στις αιτιολογικές σκέψεις 74 έως 76. Με αυτές επιδιώκεται να καταδειχθεί πόσο σημαντικός είναι ο περιορισμός του ανταγωνισμού, πράγμα που συνιστά διαφορετικό στάδιο της συλλογιστικής βάσει της οποίας η Συμφωνία χαρακτηρίστηκε ως εκ του αντικειμένου της περιοριστική του ανταγωνισμού.
- 68 Το ίδιο ισχύει όσον αφορά τον περιορισμό του ανταγωνισμού σε σχέση με τις αλλοδαπές ζυθοποιίες (αιτιολογικές σκέψεις 67 έως 73 της προσβαλλομένης αποφάσεως).

- 69 Η Επιτροπή αμφισβητεί τη βασιμότητα αυτού του σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

— Επί της προβαλλομένης ως εσφαλμένης εκτιμήσεως ότι σκοπός της Συμφωνίας είναι η διατήρηση της πελατείας (τρίτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως)

- 70 Επιβάλλεται, καταρχάς, να εξεταστούν τα επιχειρήματα που προβάλλουν οι προσφεύγουσες με σκοπό να αποδυναμώσουν τα στοιχεία στα οποία στηρίζεται το συμπέρασμα που διατυπώνει η Επιτροπή, με την προσβαλλόμενη απόφαση, ότι η Συμφωνία αποσκοπεί στη διατήρηση της πελατείας.
- 71 Πρώτον, όσον αφορά την εκ μέρους τους αμφισβήτηση της εκτιμήσεως ότι η Συμφωνία απαγορεύει κάθε πώληση ζύθου σε κατάσταση συμβεβλημένο με άλλον συμβαλλόμενο (αιτιολογική σκέψη 56 της προσβαλλομένης αποφάσεως), αρκεί να υπομνηστεί ότι το άρθρο 4 της Συμφωνίας ρητώς αναφέρεται σε «κάθε πώληση ζύθου». Δεδομένης της σαφήνειας της διατυπώσεως, επιβάλλεται η απόρριψη του επιχειρήματος αυτού, καθόσον δεν στηρίζεται σε κανένα άλλο συγκεκριμένο στοιχείο.
- 72 Το ίδιο ισχύει και για τον ισχυρισμό ότι οι έννοιες του κύρους και του αντιταξίμου, στο άρθρο 2 της Συμφωνίας, αφορούν μόνον τα ελαττώματα της συμβάσεως κατά την κατάρτισή της. Πράγματι, το άρθρο 2 δεν περιέχει κανέναν τέτοιο περιορισμό και ο ισχυρισμός δεν στηρίζεται σε κανένα άλλο συγκεκριμένο στοιχείο.

- 73 Τρίτον, όσον αφορά το επιχείρημα ότι ο μηχανισμός του άρθρου 5 της Συμφωνίας εφαρμόζεται μόνον στις έγγραφες «ρήτρες ζύθου», αρκεί να ειπωθεί ότι, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, το επιχείρημα αυτό διαψεύδεται από το ότι, όπως θα εκτεθεί στο πλαίσιο του δεύτερου σκέλους αυτού του λόγου ακυρώσεως, πρόθεση των συμβαλλομένων ήταν η Συμφωνία να έχει πλήρη εφαρμογή, ακόμη και όταν δεν υπάρχει «ρήτρα ζύθου».
- 74 Τέταρτον, οι προσφεύγουσες παραπονούνται διότι , με την αιτιολογική σκέψη 60 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ελήφθησαν υπόψη συμφωνίες προηγούμενες της Συμφωνίας.
- 75 Καταρχάς, επιβάλλεται να επισημανθεί, συναφώς, ότι στην προσβαλλόμενη απόφαση δεν περιέχει καμία αναφορά στις συμφωνίες του 1980 και του 1981. Επομένως, το σχετικό επιχείρημα, ότι οι εν λόγω συμφωνίες αυτές διαφέρουν από αυτές του 1975 και του 1983, είναι αλυσιτελές. Εν συνεχεία, διαπιστώνεται ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη της τις συμφωνίες του 1966, του 1975 και του 1983 μόνο για να στηρίξει το συμπέρασμα ότι η ερμηνεία της Συμφωνίας δεν μπορεί να απομονωθεί παντελώς από τις συμφωνίες αυτές και ότι, λόγω των συμφωνιών αυτών, τίθεται εν αμφιβόλω η εκ μέρους των διαδίκων επίκληση της νομικής αβεβαιότητας ως δικαιολογητικού λόγου της καταρτίσεως της Συμφωνίας. Επίσης, είναι αλυσιτελείς οι σχετικοί με τις συμφωνίες αυτές ισχυρισμοί της Brasserie nationale.
- 76 Τέλος, οι προσφεύγουσες παραπονούνται ότι ελήφθη υπόψη η παρατήρηση του διευθυντή της FBL, που παρατίθεται στην αιτιολογική σκέψη 63 της προσβαλλομένης αποφάσεως, όσον αφορά το πνεύμα προστατευτισμού που διέπει τη Συμφωνία (βλ. σκέψη 38 ανωτέρω).
- 77 Όπως επισημαίνει συναφώς η Επιτροπή, ο διευθυντής μετέσχε ενεργά στην κατάρτιση της Συμφωνίας και αποτελεί σημαντική πηγή σχετικών πληροφοριών. Πράγματι, δεν αμφισβητείται, π.χ., ότι η παρατήρηση αυτή διατυπώθηκε στο πλαίσιο συναντήσεως με αντικείμενο τη διευθέτηση των διαφορών μεταξύ των

συμβαλλομένων. Επιπλέον, το άρθρο 5 της Συμφωνίας προβλέπει ότι ο συμβαλλόμενος μπορεί να του κοινοποιήσει την αίτηση παροχής πληροφοριών που απευθύνει σε άλλον συμβαλλόμενο δυνάμει της διατάξεως αυτής. Επομένως, στα καθήκοντα του διευθυντή περιλαμβάνεται και η διευθέτηση των διαφορών των συμβαλλομένων.

78 Όσον αφορά, περαιτέρω, τον ισχυρισμό περί εσφαλμένου χαρακτηρισμού της εν λόγω παρατηρήσεως του διευθυντή, καθόσον η Συμφωνία δεν αφορά τις εισαγωγές ή τις εξαγωγές, αρκεί να επισημανθεί ότι, υπό το πρίσμα των σχετικών με την Battin και τις αλλοδαπές ζυθοποιίες δηλώσεων προθέσεων, καθίσταται αλυσιτελής ο ισχυρισμός των προσφευγουσών ότι η Συμφωνία δεν αφορά τις εισαγωγές ή τις εξαγωγές. Η προπαρατεθείσα απόφαση Bilger, την οποία επικαλούνται προς στήριξη της απόψεως αυτής, δεν ασκεί επιρροή, ιδίως καθόσον αυτή αφορά κάθετη συμφωνία, ενώ η Συμφωνία αποτελεί οριζόντια συμφωνία.

79 Επομένως, οι προσφεύγουσες δεν κατόρθωσαν να αποδυναμώσουν τα πραγματικά στοιχεία που έλαβε υπόψη της η Επιτροπή για να διατυπώσει στην προσβαλλόμενη απόφαση το συμπέρασμα ότι σκοπός της Συμφωνίας είναι η διατήρηση της πελατείας.

80 Επιβάλλεται, εν συνεχεία, να εξεταστούν τα λοιπά επιχειρήματα που επικαλούνται οι προσφεύγουσες προς στήριξη αυτού του σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως.

81 Όσον αφορά τους τρεις λόγους καταρτίσεως της Συμφωνίας, οι οποίοι παρατίθενται στις σκέψεις 47 έως 51 ανωτέρω, επιβάλλεται να επισημανθεί ότι, ακόμη και αν υποθεθούν ως αποδεδειγμένοι, δεν δικαιολογούν σύμπραξη ενέχουσα περιοριστικό του ανταγωνισμού σκοπό. Πράγματι, δεν μπορεί να επιτραπεί στις επιχειρήσεις να προβαίνουν σε διόρθωση των αποτελεσμάτων κανόνων δικαίου τους οποίους θεωρούν υπερβολικά δυσμενείς, προβαίνοντας σε συμπράξεις που έχουν ως σκοπό την εξάλειψη των εν λόγω δυσμενών αποτελεσμάτων, με το πρόσχημα ότι η νομοθεσία αυτή ανατρέπει την ισορροπία σέ βάρος τους (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση του Πρωτοδικείου της 21ης Φεβρουαρίου 1995, T-29/92, SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-289, σκέψη 256, στο πλαίσιο της εφαρμογής του

άρθρου 81, παράγραφος 3, ΕΚ, και απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Οκτωβρίου 2002, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2002, σ. I-8375, σκέψη 487, σχετικά με κρίση που πλήττει την αγορά). Πρέπει να προστεθεί ότι τις δυσκολίες στην εξάλειψη των οποίων αποσκοπούσε η Συμφωνία αντιμετώπιζουν όλοι οι επιχειρηματίες και όχι μόνον οι προσφεύγουσες.

82 Περαιτέρω, κατά την Επιτροπή, από τη δικογραφία προκύπτει ότι, όπως αναφέρθηκε στο πλαίσιο του δεύτερου σκέλους αυτού του λόγου ακυρώσεως, η Συμφωνία είναι πλήρως εφαρμοστέα, ακόμη και όταν δεν υπάρχει «ρήτρα ζύθου», και ότι ο σκοπός της δεν έγκειται μόνο στην επίλυση των τριών προβλημάτων τα οποία επικαλούνται οι προσφεύγουσες και παρατίθενται στις σκέψεις 47 έως 51 ανωτέρω.

83 Καθόσον οι προσφεύγουσες, με τα επιχειρήματά τους, όπως διευκρινίστηκαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ισχυρίζονται ότι σκοπός της Συμφωνίας είναι η αποκατάσταση, ενόψει των τριών προπαρατεθέντων προβλημάτων, μιας νομικής καταστάσεως συμβατής με τον κανονισμό 1984/83, επιβάλλεται να υπομνηστεί ότι η απαγόρευση του άρθρου 4 της Συμφωνίας υπερβαίνει καταφανώς τα όρια που θέτει το άρθρο 7, παράγραφος 1, του κανονισμού. Επιπλέον, ο κανονισμός επιτρέπει ορισμένους μόνον περιορισμούς του ανταγωνισμού στην κάθετη σχέση μεταξύ μεταπωλητή και προμηθευτή (βλ., ιδίως, τα άρθρα 1 και 6), ενώ η Συμφωνία αποτελεί οριζόντια συμφωνία. Σε κάθε περίπτωση, οι προσφεύγουσες ούτε καν προσπάθησαν να αποδείξουν ότι, προκειμένου να επιλυθούν τα προβλήματα ανταγωνισμού που ισχυρίζονται ότι υπήρχαν από την κάθετη συμφωνία, ήταν απαραίτητη η σύναψη οριζόντιας συμφωνίας.

84 Εν συνεχεία, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι αποκλειστικός σκοπός της Συμφωνίας είναι η τήρηση των συμβάσεων αποκλειστικής προμήθειας μεταξύ καταστημάτων επιτόπιας καταναλώσεως ποτών και ζυθοποιών. Εξάλλου, η κατάρτιση της Συμφωνίας δικαιολογείται από την ανάγκη διασφάλισης της εντιμότητας στις εμπορικές συναλλαγές.

85 Αρκεί να επισημανθεί, συναφώς, ότι, ακόμη και αν αληθεύουν οι ισχυρισμοί αυτοί, η διαπίστωση ότι η Συμφωνία συνεπάγεται ως εκ του αντικειμένου της περιορισμό του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς δεν αναιρείται επειδή επιδιώκεται και κάποιος νόμιμος σκοπός (βλ., κατά την έννοια αυτή, την προπαρατεθείσα απόφαση ΙΑΖ κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 25). Οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να επικαλεστούν λυσιτελώς ούτε την προπαρατεθείσα απόφαση Δηλιμήτης, διότι αυτή εκδόθηκε στο πλαίσιο υποθέσεως που αφορούσε κάθετες σχέσεις, ενώ η υπό κρίση υπόθεση αφορά οριζόντια συμφωνία. Εξάλλου, απορριπτέα είναι και η επίκληση των προπαρατεθεισών αποφάσεων Cassis de Dijon και Wouters κ.λπ. εκ μέρους της Brasserie nationale. Εφόσον αποδεικνύεται ότι μία συμφωνία συνιστά ως εκ του αντικειμένου της περιορισμό του ανταγωνισμού, όπως είναι η κατανομή των πελατών, η συμφωνία αυτή δεν μπορεί, σύμφωνα με τον κανόνα της ελλόγου αιτίας (rule of reason), να εκφύγει της απαγορεύσεως του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, λόγω του ότι επιδιώκει και άλλους σκοπούς, όπως αυτοί που εξετάστηκαν στις αποφάσεις αυτές.

86 Όσον αφορά το επιχείρημα που αντλείται από την προπαρατεθείσα απόφαση Σύλλογος ειδικών πληρεξουσίων κατά Επιτροπής, πρέπει, καταρχάς, να επισημανθεί ότι το άρθρο 5, στοιχείο γ', του κώδικα επαγγελματικής δεοντολογίας του ΣΕΠ απαγόρευε την προσφορά υπηρεσιών που δεν ζητήθηκαν, όταν την υπόθεση διεκπεραιώνει άλλος πληρεξούσιος (σκέψη 89). Ωστόσο, η απαγόρευση αυτή δεν είναι καθόλου συγκρίσιμη με αυτές που επιβάλλει η Συμφωνία. Πράγματι, στην υπόθεση εκείνη, η απαγόρευση αφορούσε μόνον την πρωτοβουλία προσεγγίσεως ενός πελάτη, ενώ η Συμφωνία απαγορεύει, μεταξύ άλλων, την απάντηση σε πρότασης καταρτίσεως συμβάσεως. Δεύτερον, η απαγόρευση αυτή στηρίζεται, ειδικότερα, σε λόγους δεοντολογίας, ενώ η Συμφωνία αποσκοπεί στην κατανομή των πελατών. Το επιχείρημα αυτό πρέπει επομένως να απορριφθεί.

87 Τέλος, οι προσφεύγουσες αμφισβητούν ότι από τη Συμφωνία ωφελούνται μόνον οι εθνικές ζυθοποιίες (αιτιολογική σκέψη 62 της προσβαλλομένης αποφάσεως). Επισημαίνεται συναφώς ότι η αμφισβήτηση αυτή δεν είναι επαρκώς τεκμηριωμένη. Αν οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι στη Συμφωνία ήταν ελεύθερες να προσχωρήσουν όλες οι ζυθοποιίες που δραστηριοποιούνται στο Λουξεμβούργο, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ουδεμία αλλοδαπή ζυθοποιία το έπραξε. Το επιχείρημα ότι δύο λουξεμβουργιανές ζυθοποιίες δεν αποκλείστηκαν από τη

Συμφωνία, όταν περιήλθαν σε αλλοδαπή ζυθοποιία, δεν αποδεικνύει ότι οι αλλοδαπές ζυθοποιίες μπορούσαν αφεαυτές να προσχωρήσουν στη Συμφωνία. Αντιθέτως, το άρθρο 11 επιτάσσει την αποβολή συμβαλλομένου σε περίπτωση που αυτός περιέλθει σε αλλοδαπή εταιρία ή σε περίπτωση συνεργασίας με αλλοδαπή ζυθοποιία, πράγμα που δείχνει ότι στη Συμφωνία μπορούσαν να προσχωρήσουν μόνον εθνικές ζυθοποιίες. Το ότι το άρθρο αυτό ουδέποτε εφαρμόστηκε δεν μεταβάλλει τη διαπίστωση αυτή.

- 88 Από τις κρίσεις αυτές συνάγεται ότι κανένα από τα επιχειρήματα που προβάλλονται προς στήριξη του τρίτου σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως δεν μπορεί να γίνει δεκτό. Επομένως, το σκέλος αυτό πρέπει να απορριφθεί.

— Επί της προβαλλομένης ως εσφαλμένης εκτιμήσεως ότι σκοπός της Συμφωνίας είναι η αποτροπή της διεισδύσεως στον τομέα Heineken του Λουξεμβούργου (τέταρτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως)

- 89 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, με τη σχετική με τις αλλοδαπές ζυθοποιίες δήλωση προθέσεων, οι συμβαλλόμενοι διατήρησαν υπέρ τους την προτεραιότητα κατά την αναζήτηση πελατών και τη σύναψη συμβάσεως προμήθειας με κατάσταση συμβεβλημένο με έναν εξ αυτών. Η σχετική με την Battin δήλωση προθέσεων προβλέπει δυνατότητα καταγγελίας της Συμφωνίας ως προς την Battin σε περίπτωση τροποποίησης των όρων διανομής από αυτήν ορισμένων αλλοδαπής προελεύσεως ζύθων. Τέλος, το άρθρο 11 της Συμφωνίας προβλέπει τη δυνατότητα καταγγελίας της Συμφωνίας σε περίπτωση που ημεδαπή ζυθοποιία περιέλθει σε αλλοδαπή εταιρία ή συνεργαστεί με αλλοδαπή ζυθοποιία.

- 90 Επιπλέον, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, όπως ορθώς επισήμανε η Επιτροπή, ο μηχανισμός που προβλέπει η σχετική με τις αλλοδαπές ζυθοποιίες δήλωση προθέσεων αφορά αποκλειστικά τις αλλοδαπές ζυθοποιίες που επιθυμούν να

πωλήσουν ζύθο σε λουξεμβουργιανό κατάστημα επιτόπιας καταναλώσεως ποτών, χωρίς όμως να τις προστατεύει σε περίπτωση που το κατάστημα αυτό προμηθευτεί ζύθο από ζυθοποιία του Λουξεμβούργου.

- 91 Υπό τις περιστάσεις αυτές, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι η Επιτροπή, κρίνοντας ότι η Συμφωνία αποτρέπει ως εκ του αντικειμένου της τη διείσδυση αλλοδαπών ζυθοποιών στον τομέα Hořeca του Λουξεμβούργου, δεν υπέπεσε σε νομική πλάνη.
- 92 Κανένα επιχείρημα των προσφευγουσών δεν είναι ικανό να αναιρέσει το συμπέρασμα αυτό.
- 93 Όσον αφορά, πρώτον, το επιχείρημα ότι ο σκοπός της Συμφωνίας έγκειται μόνο στην αποτροπή της παραβάσεως των «ρητρών ζύθου» από τις αλλοδαπές ζυθοποιίες, επιβάλλεται να επισημανθεί, καταρχάς, ότι δεν ευσταθεί, καθόσον, όπως εκτίθεται στο πλαίσιο του δεύτερου σκέλους αυτού του λόγου ακυρώσεως, η Συμφωνία εφαρμόζεται ακόμη και όταν δεν υπάρχει «ρήτρα ζύθου».
- 94 Επιπροσθέτως, επιβάλλεται να τονιστεί ότι, όπως επισημάνθηκε στο πλαίσιο της εξετάσεως του τρίτου σκέλους αυτού του λόγου ακυρώσεως, ακόμη και αν ευσταθεί ο ισχυρισμός των προσφευγουσών, δεν δικαιολογεί τον περιορίζοντα τον ανταγωνισμό σκοπό της Συμφωνίας, για τον οποίο έγινε λόγος ανωτέρω.
- 95 Τέλος, υποστηρίζοντας ότι με τη Συμφωνία επιδιώκεται να διασφαλιστεί ότι οι λουξεμβουργιανές ζυθοποιίες θα είναι σε θέση να διεκδικήσουν ένα κατάστημα επιτόπιας καταναλώσεως ποτών που επιθυμεί να συμβληθεί με αλλοδαπή ζυθοποιία, οι προσφεύγουσες παραδέχονται ότι η Συμφωνία προκαλεί ως εκ του αντικειμένου της περιορισμό του ανταγωνισμού.

- 96 Δεύτερον, οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι η κατάρτιση της Συμφωνίας δικαιολογείται από την ιδιάζουσα κατάσταση που επικρατεί στο Λουξεμβούργο και από την ανωμαλία που προκαλεί τυχόν έλλειψη εντιμότητας των καταστημάτων κατά τις εμπορικές συναλλαγές τους. Ισχυρίζονται, ακόμη, ότι το άρθρο 11 της Συμφωνίας ουδέποτε εφαρμόστηκε. Η Brasserie nationale προσθέτει ότι η Συμφωνία δεν εμπόδισε τις αλλοδαπές ζυθοποιίες να καταρτίσουν συμβάσεις.
- 97 Έναντι όλων αυτών των επιχειρημάτων, αρκεί να επισημανθεί, εκ νέου, ότι, ακόμη και αν ευσταθούσαν, δεν δικαιολογούν τον περιοριστικό του ανταγωνισμού σκοπό της Συμφωνίας, ο οποίος προκύπτει από τα πραγματικά στοιχεία που παραθέτει η Επιτροπή και δεν αμφισβητούν οι προσφεύγουσες. Ειδικότερα, πρέπει να επισημανθεί ότι είναι αλυσιτελής ο ισχυρισμός ότι η Συμφωνία δεν εμπόδισε τις αλλοδαπές ζυθοποιίες να καταρτίσουν συμβάσεις, διότι σκοπός της Συμφωνίας είναι ο περιορισμός του ανταγωνισμού και, ως εκ τούτου, δεν είναι απαραίτητο να εξεταστεί αν επήλθε αυτό το αποτέλεσμα (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Ιουλίου 2000, T-62/98, Volkswagen κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. II-2707, σκέψη 231).
- 98 Τρίτον, οι προσφεύγουσες επαναλαμβάνουν το επιχείρημα ότι το κύρος του διευθυντή της FBL είναι αμφισβητήσιμο. Η Brasserie nationale προσθέτει ότι η παρατιθέμενη στην αιτιολογική σκέψη 68 της προσβαλλομένης αποφάσεως παρατήρηση του διευθυντή δεσμεύει μόνον τον ίδιο και δεν είναι αντιπροσωπευτική της απόψεως της Brasserie nationale.
- 99 Συναφώς, πρέπει να επισημανθεί ότι το σχετικό με το κύρος του διευθυντή της FBL επιχείρημα πρέπει να απορριφθεί για τους λόγους που εκτέθηκαν κατά την εξέταση του προηγούμενου σκέλους του υπό κρίση λόγου ακυρώσεως. Αφετέρου, όπως επισημαίνεται στην αιτιολογική σκέψη 68 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η παρατήρηση αυτή διατυπώθηκε σε συνάντηση με αντικείμενο τη διευθέτηση διαφορών σχετικών με την εφαρμογή της Συμφωνίας. Πρέπει, επομένως, να ληφθεί υπόψη στο πλαίσιο της νομικής εκτιμήσεως της συμφωνίας αυτής. Λαμβάνοντάς την υπόψη, η Επιτροπή ουδόλως θεώρησε την παρατήρηση αυτή αντιπροσωπευτική της απόψεως της Brasserie nationale.

- 100 Τέταρτον, η Brasserie nationale υποστηρίζει ότι το πρώτο εδάφιο της σχετικής με την Battin δηλώσεως προθέσεων ενθαρρύνει τη διείσδυση αλλοδαπής προελεύσεως ζύθων στο Λουξεμβούργο. Ο όρος «ισορροπία», που χρησιμοποιείται στο δεύτερο εδάφιο, αντανακλά μόνον την επιθυμία να διατηρηθεί η δυνατότητα των εθνικών ζυθοποιών να ανταπεξέλθουν στον ανταγωνισμό για τα καταστήματα επιτόπιας καταναλώσεως ποτών.
- 101 Αρκεί να επισημανθεί, συναφώς, ότι η δήλωση προθέσεων, ακόμη και αν πράγματι αποσκοπεί στο να επιτρέψει στην Battin να διανέμει ορισμένους ζύθους αλλοδαπής προελεύσεως, συνιστά παρά ταύτα σημαντικό περιορισμό της συμβατικής ελευθερίας της και, επομένως, του ανταγωνισμού.
- 102 Τέλος, η Brasserie nationale υποστηρίζει ότι η αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως είναι αντιφατική, διότι προσάπτει στους συμβαλλομένους ότι στέρησαν από τις αλλοδαπές ζυθοποιίες πλεονεκτήματα που κρίθηκαν ανεπίτρεπτα μεταξύ των εθνικών ζυθοποιών.
- 103 Επιβάλλεται, συναφώς, η εκτίμηση ότι, καίτοι η επέκταση της ισχύος των «ρητρών ζύθου» στις αλλοδαπές ζυθοποιίες θα συνιστούσε επίσης ενίσχυση του περιοριστικού του ανταγωνισμού αποτελέσματος της εν λόγω εγγυήσεως, είναι γεγονός ότι το άρθρο 11 της Συμφωνίας και η σχετική με την Battin δήλωση προθέσεων αποκλείουν τις αλλοδαπές ζυθοποιίες από τα έστω παράνομα «πλεονεκτήματα» ως προς τη διασφάλιση της πελατείας και, επομένως, εμποδίζουν τη διείσδυσή τους στον τομέα Horeca του Λουξεμβούργου.
- 104 Κατά συνέπεια, το τέταρτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

— Επί του ισχυρισμού ότι, κατά την εκτίμηση του σκοπού της Συμφωνίας, δεν ελήφθη επαρκώς υπόψη το πλαίσιο καταρτίσεώς της (πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως)

- 105 Πρέπει να υπομνηστεί ότι στην αιτιολογική σκέψη 47 της προσβαλλομένης αποφάσεως, με τον τίτλο «Εξ αντικειμένου περιορισμός του ανταγωνισμού», αναφέρεται ότι η Συμφωνία έχει ως σκοπό, πρωτίστως, τη διατήρηση της πελατείας του κάθε συμβαλλομένου στον τομέα Horeca του Λουξεμβούργου και, δευτερευόντως, την αποτροπή της διεισδύσεως αλλοδαπών ζυθοποιών στον τομέα αυτόν. Όσον αφορά τον προσδιορισμό του πρώτου και του δεύτερου σκοπού της Συμφωνίας, η ίδια αιτιολογική σκέψη παραπέμπει στις αιτιολογικές σκέψεις 48 έως 66 και 67 έως 73, αντιστοίχως.
- 106 Από την οικονομία της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει, συνεπώς, ότι, αντιθέτως προς ό,τι υπονοούν οι προσφεύγουσες με τα επιχειρήματά τους, ο προσδιορισμός του σκοπού της Συμφωνίας δεν έγινε μόνον με τις αιτιολογικές σκέψεις 59 έως 62, αλλά και με όλες τις αιτιολογικές σκέψεις 47 έως 73.
- 107 Πάντως, από μία απλή ανάγνωση όλων των τελευταίων αιτιολογικών σκέψεων διαφαίνεται ότι οι προσφεύγουσες δεν μπορούν βασίμως να ισχυριστούν ότι, κατά την εκτίμηση του σκοπού της Συμφωνίας, δεν ελήφθη υπόψη το πλαίσιο καταρτίσεώς της. Επισημαίνονται, συναφώς, οι σκέψεις 30 έως 40 ανωτέρω, όπου εκτίθενται συνοπτικά οι αιτιολογικές σκέψεις 48 έως 73 της προσβαλλομένης αποφάσεως.
- 108 Εξάλλου, πρέπει να υπομνηστεί ότι τα στοιχεία του πλαισίου καταρτίσεως της Συμφωνίας, τα οποία, κατά τις προσφεύγουσες, η Επιτροπή δεν έλαβε επαρκώς υπόψη κατά την εκτίμηση του σκοπού της Συμφωνίας, είναι, αντιστοίχως, η κινητικότητα που παρουσιάζει ο συγκεκριμένος τομέας λόγω των σημαντικών διακυμάνσεων των μεριδίων της κάθε ζυθοποιίας στην αγορά, ο υψηλός βαθμός ανοίγματος του εν λόγω τομέα στις εισαγωγές και η ύπαρξη σημαντικού αριθμού καταστημάτων που δεν είναι συμβεβλημένα με τους συμβαλλομένους. Ωστόσο, τα στοιχεία αυτά δεν αφορούν τον σκοπό, αλλά τα αποτελέσματα της Συμφωνίας.

Πάντως, η Επιτροπή δεν υποχρεούται, σύμφωνα με τη νομολογία, να εξετάσει τα αποτελέσματα μιας περιοριστικής του ανταγωνισμού συμφωνίας βάσει του σκοπού της (βλ., κατά την έννοια αυτή, την προπαρατεθείσα απόφαση Volkswagen κατά Επιτροπής, σκέψη 231). Τούτο, άλλωστε, δεν αμφισβητείται από τις προσφεύγουσες, οι οποίες δέχονται ότι είναι περιττό να αποδειχθούν τα περιοριστικά του ανταγωνισμού αποτελέσματα μιας συμφωνίας που είναι ως εκ του αντικειμένου της περιοριστική του ανταγωνισμού.

- 109 Πρέπει να προστεθεί ότι δεν είναι βάσιμοι οι ισχυρισμοί των προσφευγουσών ότι η Επιτροπή δεν έλαβε επαρκώς υπόψη της τα σχετικά με το πλαίσιο καταρτίσεως της Συμφωνίας στοιχεία. Πράγματι, κατά τις σκέψεις 23 έως 25 της προπαρατεθείσας αποφάσεως IAZ κ.λπ. κατά Επιτροπής, την οποίαν επικαλούνται οι προσφεύγουσες, ελήφθησαν υπόψη «τόσο το περιεχόμενο της [επίδικης στο πλαίσιο της συγκεκριμένης υποθέσεως] συμβάσεως, όσο και η κατάρτισή της και οι περιστάσεις υπό τις οποίες τέθηκε σε εφαρμογή». Ωστόσο, αυτά ακριβώς τα στοιχεία έλαβε υπόψη της η Επιτροπή για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η Συμφωνία είναι, ως εκ του αντικειμένου της, περιοριστική του ανταγωνισμού. Επισημαίνεται, συναφώς, η προαναφερθείσα συνοπτική παράθεση των αιτιολογικών σκέψεων 48 έως 73 της προσβαλλομένης αποφάσεως.

- 110 Επομένως, το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του δεύτερου σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως, που στηρίζεται στην προβαλλόμενη ως εσφαλμένη διαπίστωση της Επιτροπής ότι η Συμφωνία εφαρμόζεται και όταν δεν υφίσταται «ρήτρα ζύθου»

Η προσβαλλόμενη απόφαση

- 111 Στην προσβαλλόμενη απόφαση αναφέρεται ότι, σύμφωνα με το πρακτικό της συνεδριάσεως της FBL της 7ης Οκτωβρίου 1986, όπως τροποποιήθηκε με το πρακτικό της συνεδριάσεως της 2ας Δεκεμβρίου 1986, οι συμβαλλόμενοι συμφώνη-

σαν να προσδώσουν στον όρο «ρήτρα ζύθου» ευρύτερη ερμηνεία σε σχέση με το άρθρο 2 της Συμφωνίας. Κατά την προσβαλλόμενη απόφαση, η ερμηνεία αυτή επιβεβαιώνεται από το έγγραφο που απέστειλε η Wiltz στην FBL στις 23 Οκτωβρίου 1991 (αιτιολογική σκέψη 9).

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 112 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή εσφαλμένως κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Συμφωνία εφαρμόζεται και όταν δεν υπάρχει εγκύρως συνομολογηθείσα και ισχύουσα «ρήτρα ζύθου».
- 113 Πράγματι, οι προσφεύγουσες φρονούν ότι, όταν μια συμφωνία δεν προκύπτει από τυπικό έγγραφο, απαιτείται να εξακριβωθεί αν η εν λόγω συμφωνία «[εκφράζει] πιστά την κοινή βούληση» των συμβαλλομένων (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1970, 41/69, ACF Chemiefarma κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 397, σκέψεις 110 έως 114, και της 29ης Οκτωβρίου 1980, 209/78 έως 215/78 και 218/78, Van Landewyck κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1980/III, σ. 207, σκέψη 86). Εν προκειμένω, όμως, δεν υφίσταται τέτοια βούληση. Οι προσφεύγουσες παρατηρούν, καταρχάς, ότι στο παρατιθέμενο στην αιτιολογική σκέψη 7 της προσβαλλομένης απόφασης πρακτικό της συνεδρίασης της FBL της 7ης Οκτωβρίου 1986 αναφέρεται ότι «[τ]α τρία έγγραφα των οποίων η έγκριση αναβλήθηκε θα εγκριθούν και θα υπογραφούν κατά την επόμενη συνεδρίαση», στο δε πρακτικό της συνεδρίασης της FBL της 2ας Δεκεμβρίου 1986, για το οποίο επίσης γίνεται λόγος στην αιτιολογική σκέψη 9 της προσβαλλομένης απόφασης, αναφέρεται ότι «οι συμβαλλόμενοι υπέγραψαν τα εν λόγω έγγραφα». Επομένως, κατά τις προσφεύγουσες, η υπογραφή συνιστά τύπο χωρίς την τήρηση του οποίου δεν υφίσταται κοινή βούληση των συμβαλλομένων. Ωστόσο, παρατηρούν ότι σε κανένα από τα δύο αυτά πρακτικά δεν υπάρχει υπογραφή επί της απορρέουσας από αυτά ερμηνείας της Συμφωνίας, η δε ερμηνεία αυτή δεν μπορεί να αποσυνδεθεί από τα τρία προαναφερθέντα έγγραφα. Παρατηρούν, ακόμη, ότι από το πρακτικό της συνεδρίασης της FBL της 2ας Δεκεμβρίου 1986, προκύπτει ότι διευκρινίστηκε το

σημείο 2 του πρακτικού της προηγούμενης συνεδρίασεως της FBL. Επομένως, δεν ελήφθη απόφαση επί του κειμένου αυτού ούτε κατά την πρώτη ούτε κατά τη δεύτερη συνεδρίαση. Τέλος, οι προσφεύγουσες παρατηρούν ότι το αναφερόμενο στην αιτιολογική σκέψη 9 της προσβαλλομένης αποφάσεως έγγραφο της 23ης Οκτωβρίου 1991, που απέστειλε η Wiltz στην FBL, φέρει τον τίτλο «Πρόταση». Προσθέτουν ότι το κείμενο αυτό περιέχει τα δύο ερμηνευτικά χωρία που περιλαμβάνονται στα προαναφερθέντα πρακτικά με συντομότερη και βελτιωμένη διατύπωση. Ωστόσο, κατά τις προσφεύγουσες, η Wiltz δεν θα ενδιαφερόταν να διατυπώσει τέτοια πρόταση αν τα προηγούμενα πρακτικά περιείχαν απόφαση επί της επίμαχης επεκτάσεως της ισχύος της Συμφωνίας.

- 114 Όσον αφορά τη διαπίστωση της Επιτροπής ότι έγινε δεκτή η προταθείσα από την Wiltz επέκταση του πεδίου εφαρμογής, οι προσφεύγουσες απαντούν ότι στην οικεία δήλωση χρησιμοποιείται υποθετική έγκλιση. Στη διαπίστωση ότι αποδέχθηκε την εν λόγω επέκταση ισχύος της Συμφωνίας, η Brasserie nationale απαντά ότι με την οικεία δήλωση αναφέρθηκε μόνο στην προέλευση της σχετικής προτάσεως, οι δε φράσεις «αποδέχεται να υπογράψει» και «δεν έχει αντίρρηση να υπογράψει» δείχνουν μόνον την πρόθεσή της να υπογράψει στο μέλλον.
- 115 Επίσης, η Brasserie nationale, αναφερόμενη στην περιληφθείσα στη δικογραφία αλληλογραφία, επισημαίνει ότι ουδέποτε ανέκυψε διαφορά μεταξύ των συμβαλλομένων, διότι δεν υπήρχε υπογεγραμμένη σύμβαση.
- 116 Τέλος, η Brasserie nationale ισχυρίζεται ότι η ίδια η Επιτροπή δέχθηκε ότι η Συμφωνία δεν εφαρμόζεται όταν δεν υπάρχει «ρήτρα ζύθου», καθόσον, στην αιτιολογική σκέψη 92 της προσβαλλομένης αποφάσεως, αναφέρεται ότι «το μέγεθος της παράβασης περιορίζεται [...] στα καταστήματα επιτόπου κατανάλωσης οινοπνευματωδών που συνδέονται με τα μέρη μέσω ρήτρας αποκλειστικής αγοράς».
- 117 Η Επιτροπή αμφισβητεί τη βασιμότητα του σκέλους αυτού του πρώτου λόγου ακυρώσεως.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 118 Σύμφωνα με πάγια νομολογία, για να υπάρχει συμφωνία υπό την έννοια του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, αρκεί οι οικείες επιχειρήσεις να έχουν εκφράσει την κοινή βούλησή τους να συμπεριφερθούν στην αγορά κατά καθορισμένο τρόπο (βλ. κατά την έννοια αυτή τις προπαρατεθείσες αποφάσεις ACF Chemiefarma κατά Επιτροπής, σκέψη 112, και Van Landewyck κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 86· απόφαση του Πρωτοδικείου της 17ης Δεκεμβρίου 1991, T-7/89, Hercules Chemicals κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-1711, σκέψη 256, και της 26ης Οκτωβρίου 2000, T-41/96, Bayer κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. II-3383, σκέψη 67). Όσον αφορά τη μορφή εκφράσεως της εν λόγω κοινής βουλήσεως, αρκεί ένας όρος της συμφωνίας να αποτελεί την έκφραση της βουλήσεως των μερών να συμπεριφερθούν στην αγορά σύμφωνα με τη συμφωνία αυτή (βλ., υπ' αυτήν την έννοια, προπαρατεθείσες αποφάσεις ACF Chemiefarma κατά Επιτροπής, σκέψη 112· Van Landewyck κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 86, και Bayer κατά Επιτροπής, σκέψη 68).
- 119 Επομένως, η κατά το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ έννοια της συμφωνίας, όπως την ερμηνεύει η νομολογία, στηρίζεται στην ύπαρξη συμπτώσεως των βουλήσεων δύο τουλάχιστον μερών, της οποίας η μορφή διατυπώσεως δεν είναι σημαντική εφόσον συνιστά πιστή αποτύπωση της βουλήσεως αυτής (προαναφερθείσα απόφαση Bayer κατά Επιτροπής, σκέψη 69).
- 120 Εν προκειμένω, επιβάλλεται, καταρχάς, η διαπίστωση ότι στο προαναφερθέν πρακτικό της συνεδριάσεως της FBL της 7ης Οκτωβρίου 1986 αναφέρονται τα εξής:

« 2) Ρήτρα ζύθου

Τα τρία έγγραφα των οποίων η έγκριση αναβλήθηκε θα εγκριθούν και θα υπογραφούν στην επόμενη συνεδρίαση.

Περαιτέρω, συμφωνήθηκε να γίνουν αποδεκτά και να ενσωματωθούν στη “ρήτρα ζύθου”:

- η πράξη που συνίσταται στη σύναψη συμβάσεως μισθώσεως και στη χρηματοδοτική συνεισφορά για τον εξοπλισμό ενός καφενείου χωρίς να υπάρχει ρητή αναφορά σε “ρήτρα ζύθου”,
- η απόκτηση από μια ζυθοποιία αδείας εκμεταλλεύσεως καταστήματος επιτόπου κατανάλωσης οινοπνευματωδών ποτών [droit de cabaretage], χωρίς ρητή αναφορά σε “ρήτρα ζύθου”.

Οι δύο αυτές ερμηνευτικές δηλώσεις αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα των σχετικών διατάξεων.»

¹²¹ Στο προαναφερθέν πρακτικό συνεδριάσεως της FBL της 2ας Δεκεμβρίου 1986 αναφέρονται τα εξής (διατηρείται η διατύπωση του πρωτοτύπου):

«1) Το πρακτικό της συνεδριάσεως της 7ης Οκτωβρίου 1986 τροποποιείται ως εξής:

[...] Σημείο 2) — 1η περίπτωση

- η πράξη που συνίσταται στη σύναψη συμβάσεως μίσθωσης και στη χρηματοδοτική συνεισφορά για τον εξοπλισμό ενός καφενείου χωρίς να υπάρχει ρητή αναφορά σε “ρήτρα ζύθου”: π.χ. η ζυθοποιία X μισθώνει ένα κτίριο και συμμετέχει χρηματοδοτικά στην αναβάθμιση του κτιρίου ανάλογα με την προβλεπόμενη χρήση του, αλλά δεν συνάπτει ή δεν κατορθώνει να συνάψει υποχρέωση με τον ιδιοκτήτη

2η περίπτωση

θα έχει ως εξής:

- η απόκτηση από μια ζυθοποιία αδειάς εκμετάλλευσης καταστήματος επιτόπου κατανάλωσης οινοπνευματωδών ποτών, χωρίς να υπάρχει ρητή αναφορά σε “ρήτρα ζύθου”.

2) Οι συμβαλλόμενοι υπογράφουν [τα τρία έγγραφα που αναφέρονται στο σημείο 2 του πρακτικού συνεδριάσεως της 7ης Οκτωβρίου 1986].

Αντίγραφο των υπογεγραμμένων εγγράφων δόθηκε σε όλους τους συμβαλλομένους ζυθοποιούς, τα δε πρωτότυπα φυλάσσονται από την [FBL]. Τα έγγραφα αυτά είναι εμπιστευτικά.»

¹²² Στο ως άνω έγγραφο της 23ης Οκτωβρίου 1991, το οποίο απέστειλε η Wiltz στην FBL, αναφέρονται τα εξής:

«Πρόταση:

Σε σχέση με το άρθρο 2 της Συμφωνίας, οι ζυθοποιοί αποδέχονται και ενσωματώνουν στη “ρήτρα ζύθου”:

- την πράξη της σύναψης μισθωτηρίου συμβολαίου,

— την παραχώρηση υπό οποιαδήποτε μορφή από μια ζυθοποιία αδειας εκμετάλλευσης καταστήματος επιτόπου κατανάλωσης οινοπνευματωδών ποτών.»

123 Επιβάλλεται, επομένως, να εξεταστεί, υπό το πρίσμα των στοιχείων που προσκόμισαν οι προσφεύγουσες, αν η Επιτροπή απέδειξε πλήρως την ύπαρξη κοινής βουλήσεως των συμβαλλομένων ως προς την εφαρμογή της Συμφωνίας, ακόμη και όταν δεν υπάρχει εγκύριως συνομολογηθείσα και ισχύουσα «ρήτρα ζύθου».

124 Διαπιστώνεται ότι στο πρακτικό της συνεδριάσεως της FBL της 7ης Οκτωβρίου 1986 αναφέρεται ρητώς ότι η επέκταση του πεδίου εφαρμογής της Συμφωνίας «συμφωνήθηκε» και «αποτελ[εί] αναπόσπαστο τμήμα των σχετικών διατάξεων». Σε κανένα από τα δύο πρακτικά συνεδριάσεως της FBL δεν προβλέπεται η περιβολή της συμφωνίας με κάποιον τύπο. Κατά τούτο, δεν ασκεί επιρροή το γεγονός ότι στο πρώτο πρακτικό προβλέπεται επίσης ότι ορισμένα από τα αναφερόμενα σε αυτό έγγραφα «[θα] εγκριθούν και θα υπογραφούν». Ομοίως, το ότι το δεύτερο πρακτικό περιλαμβάνει ορισμένες (δευτερεύουσες εξάλλου) τροποποιήσεις του κειμένου του πρώτου πρακτικού δεν αναιρεί τη συμφωνία των συμβαλλομένων επί του τροποποιημένου κειμένου.

125 Περαιτέρω, όπως επισημαίνεται στην αιτιολογική σκέψη 29 της προσβαλλομένης αποφάσεως, τόσο η Brasserie nationale όσο και η Wiltz παραδέχθηκαν ότι η Συμφωνία έχει εφαρμογή σε ορισμένες σχέσεις μεταξύ ζυθοποιού και καταστήματος επιτόπιου κατανάλωσης ποτών, έστω και αν δεν υφίσταται σύμβαση προμήθειας ή ρήτρα ζύθου.

126 Πράγματι, με την απάντησή της στα ερωτήματα της Επιτροπής μετά την ακρόαση, η Brasserie nationale δήλωσε τα εξής, όσον αφορά την περίπτωση κατά την οποία υπάρχει σύμβαση μισθώσεως ή χρηματοδότηση εκ μέρους ζυθοποιίας, αλλά όχι σύμβαση με «ρήτρα ζύθου»:

«Στην περίπτωση αυτή, σύμφωνα με τα κείμενα του 1986 [δηλαδή τα προαναφερθέντα πρακτικά], υπήρχε “ρήτρα ζύθου” κατά την έννοια της Συμφωνίας. Η παρουσία αυτής της διατάξεως πράγματι εκπλήσσει, διότι, a priori, καμία ζυθοποιία δεν επενδύει χωρίς να έχει συνάψει σύμβαση [...]. Τούτου δοθέντος, η παράδοξη αυτή διάταξη ουδέποτε [...] εφαρμόστηκε. Στην πραγματικότητα, επρόκειτο να εφαρμοστεί σε μία, μάλλον απίθανη, περίπτωση την οποίαν σκέφτηκε ο [...]. Η συγκεκριμένη υπόθεση εργασίας ήταν προφανώς απίθανη, αλλά, επειδή η [Brasserie nationale] δεν είχε καθόλου τις προθέσεις που της αποδίδονται, δέχθηκε να υπογράψει το εν λόγω κείμενο [...]. Η [Brasserie nationale] δεν είχε αντίρρηση να υπογράψει, διότι δεν σκόπευε να ενεργήσει κατά τον τρόπο που αφορούσε η συγκεκριμένη διάταξη [...].»

127 Η Wiltz, με την απάντησή της στην ανακοίνωση αιτιάσεως, δήλωσε τα εξής:

«Η κατ’ αυτόν τον τρόπον εκτίμηση της [Συμφωνίας] μπορούσε να στηριχθεί στην ερμηνεία του όρου “ρήτρα ζύθου”, επί της οποίας είχαν συμφωνήσει οι συμβαλλόμενοι κατά τις [συνεδριάσεις της FBL] στις 7 Οκτωβρίου και στις 2 Δεκεμβρίου 1986, αλλά, και στην περίπτωση αυτή ακόμη, ο μοναδικός και νόμιμος σκοπός της ήταν η εξάλειψη της νομικής αβεβαιότητας σε περίπτωση σοβαρών επενδύσεων.»

128 Συναφώς, πρέπει να απορριφθεί το επιχείρημα των προσφευγουσών ότι η παρατεθείσα στην προηγούμενη σκέψη δήλωση της Wiltz είναι διατυπωμένη σε υποθετική έγκλιση. Πράγματι, στη δήλωση αυτή, η Wiltz κάνει ρητώς λόγο για «ερμηνεία του όρου “ρήτρα ζύθου”, επί της οποίας είχαν συμφωνήσει οι συμβαλλόμενοι».

- 129 Η Brasserie nationale υποστηρίζει ακόμη ότι, με την προπαρατεθείσα στη σκέψη 126 δήλωσή της, αναφερόταν μόνον στην προέλευση της προτάσεως για επέκταση του πεδίου εφαρμογής της Συμφωνίας στις περιπτώσεις που δεν υπάρχει «ρήτρα ζύθου» και ότι οι φράσεις «αποδέχεται να υπογράψει» και «δεν έχει αντίρρηση να υπογράψει» δείχνουν μόνον την πρόθεσή της να υπογράψει στο μέλλον.
- 130 Τα επιχειρήματα αυτά πρέπει επίσης να απορριφθούν. Υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις, η προπαρατεθείσα δήλωση δεν αναιρεί τη διαπίστωση ότι η Brasserie nationale συναίνεσε στην επέκταση του πεδίου εφαρμογής της Συμφωνίας, μετά τις συνεδριάσεις της 7ης Οκτωβρίου και της 2ας Δεκεμβρίου 1986. Συναφώς, πρέπει να υπομνηστεί ότι δεν ενδιαφέρει η προέλευση της προτάσεως για επέκταση του πεδίου εφαρμογής της Συμφωνίας, εφόσον αποδεικνύεται σύμπτωση βουλήσεων των συμβαλλομένων (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση του Δικαστηρίου της 1ης Φεβρουαρίου 1978, 19/77, Miller κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1978, σ. 47, σκέψη 7, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Ιουλίου 1994, Τ-77/92, Parker Pen κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. 549, σκέψη 37).
- 131 Σε κάθε περίπτωση, η Brasserie nationale, ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι δεν αποδέχθηκε την επέκταση του πεδίου εφαρμογής της Συμφωνίας, θα έπρεπε να καταστήσει σαφές ότι διαφωνεί με τη νέα ερμηνεία της έννοιας «ρήτρες ζύθου» (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση του Πρωτοδικείου της 15ης Μαρτίου 2000, Τ-25/95, Τ-26/95, Τ-30/95 έως Τ-32/95, Τ-34/95 έως Τ-39/95, Τ-42/95 έως Τ-46/95, Τ-48/95, Τ-50/95 έως Τ-65/95, Τ-68/95 έως Τ-71/95, Τ-87/95, Τ-88/95, Τ-103/95 και Τ-104/95, Cimenteries CBR κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. II-491, σκέψη 1353, και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Αναμφισβήτητα, όμως, κάτι τέτοιο δεν συνέβη.
- 132 Εξάλλου, αν οι συμβαλλόμενοι δεν είχαν συμφωνήσει να επεκτείνουν το πεδίο εφαρμογής της Συμφωνίας, η Brasserie nationale, λογικά, δεν θα επικαλούνταν ενώπιον της Επιτροπής μόνον το ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν εφαρμόστηκε.

- 133 Όσον αφορά το επιχείρημα που στηρίζεται στο προαναφερθέν έγγραφο της Wiltz, επισημαίνεται ότι είναι πολύ πιθανό η Wiltz να διατύπωσε την πρόταση που περιλαμβάνεται στο έγγραφο αυτό όχι για τον λόγο που επικαλούνται οι προσφεύγουσες, αλλ' ακριβώς επειδή επιθυμούσε την τροποποίηση του κειμένου που διαμορφώθηκε με τα ως άνω πρακτικά. Επιβάλλεται, ακόμη, η διαπίστωση ότι, αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, η πρόταση της Wiltz δεν περιλαμβάνει μόνο βελτιώσεις στη διατύπωση. Πράγματι, σύμφωνα με την πρόταση αυτή, «η σύναψη συμβάσεως μισθώσεως» εξομοιώνεται με «ρήτρα ζύθου», ενώ στο πρακτικό της συνεδριάσεως της FBL της 2ας Δεκεμβρίου 1986 προβλέπεται η ίδια εξομοίωση και για την «πράξη που συνίσταται στη σύναψη συμβάσεως μισθώσεως και στη χρηματοδοτική συνεισφορά για τον εξοπλισμό ενός καφενείου». Ωστόσο, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η τροποποίηση αυτή αφορά μόνο βελτιώσεις στη διατύπωση.
- 134 Τέλος, όσον αφορά τον ισχυρισμό ότι η Επιτροπή δέχεται ότι η Συμφωνία δεν έχει εφαρμογή όταν δεν υπάρχει «ρήτρα ζύθου», επισημαίνεται ότι, καίτοι η διατύπωση «το μέγεθος της παράβασης περιορίζεται [...] στα καταστήματα επιτόπου κατανάλωσης οινοπνευματωδών που συνδέονται με τα μέρη μέσω ρήτρας αποκλειστικής αγοράς» στην αιτιολογική σκέψη 92 της προσβαλλομένης αποφάσεως είναι ίσως ατυχής, εντούτοις, από τον συνδυασμό των αιτιολογικών σκέψεων 9 και 48 έως 63 και, ιδίως, από το γεγονός ότι η αιτιολογική σκέψη 50 παραπέμπει στην αιτιολογική σκέψη 9, προκύπτει αβίαστα ότι, κατά την άποψη της Επιτροπής, η Συμφωνία εφαρμόζεται και όταν δεν υπάρχει «ρήτρα ζύθου». Πρέπει, επιπλέον, να υπομνηστεί ότι, με το υπό εξέταση σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως, οι προσφεύγουσες αμφισβητούν την άποψη αυτή. Δεν μπορούν επομένως να ισχυριστούν ότι η Επιτροπή είχε διαφορετική άποψη.
- 135 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι οι προσφεύγουσες δεν προσκόμισαν κανένα στοιχείο ικανό να θέσει υπό αμφισβήτηση τη διαπίστωση της Επιτροπής ότι υπήρχε σύμπτωση των βουλήσεων των συμβαλλομένων ως προς το ότι η Συμφωνία έχει εφαρμογή και όταν δεν υπάρχει εγκύρως συνομολογηθείσα και ισχύουσα «ρήτρα ζύθου».
- 136 Επιβάλλεται, επομένως, η απόρριψη του δεύτερου σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως.

Επί του πέμπτου σκέλους του πρώτου λόγου ακύρωσεως, που στηρίζεται στην απουσία αισθητών επιπτώσεων της Συμφωνίας στον ανταγωνισμό

Η προσβαλλόμενη απόφαση

- 137 Με την προσβαλλόμενη απόφαση επισημαίνεται ότι η Συμφωνία μπορούσε να προκαλέσει σημαντικό περιορισμό του ανταγωνισμού στον τομέα Horeca του Λουξεμβούργου. Πρώτον, υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι οι συμβαλλόμενοι περιορίσαν την εφαρμογή της συμφωνίας στον τομέα Horeca του Λουξεμβούργου, πράγμα που φανερώνει ότι, κατά την εκτίμησή τους, η θέση τους σε αυτό τον τομέα ήταν αρκετά σημαντική και ότι οι όροι ανταγωνισμού στον τομέα αυτόν ήταν αρκετά διαφορετικοί από αυτούς που ίσχυαν σε άλλους τομείς και στις γειτονικές χώρες, ώστε η αποτελεσματικότητα της Συμφωνίας να είναι εξασφαλισμένη. Δεύτερον, επισημαίνεται ότι, λόγω των ποσοτήτων ζύθου που παράγουν ή εισάγουν και εν συνεχεία διανέμουν, οι συμβαλλόμενοι ελέγχουν περίπου το 85 % των πωλήσεων ζύθου στον εξεταζόμενο τομέα και ότι περισσότερα από τα μισά καταστήματα επιτόπιας καταναλώσεως ποτών στο Λουξεμβούργο συνδέονται μαζί τους με «ρήτρα ζύθου» (αιτιολογικές σκέψεις 74 έως 76).

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 138 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι το συμπέρασμα της Επιτροπής περί σημαντικού περιορισμού του ανταγωνισμού είναι εσφαλμένο και ανεπαρκώς αιτιολογημένο. Πράγματι, παρατηρούν ότι η Επιτροπή δεν καθόρισε την αγορά αναφοράς. Εν συνεχεία, υποστηρίζουν ότι ο περιορισμός του πεδίου εφαρμογής της Συμφωνίας στον τομέα Horeca του Λουξεμβούργου ουδέν αποδεικνύει, είναι δε απλώς ανάλογος με την έκταση του προβλήματος που εντόπισαν οι συμβαλλόμενοι και για την αντιμετώπιση του οποίου αποφάσισαν να συμπράξουν. Εξάλλου, αν το ποσοστό 85 % που κατέχουν οι συμβαλλόμενοι επί των διανεμομένων ποσοτήτων ζύθου φαίνεται υψηλό, το γεγονός ότι άλλες ζυθοποιίες έχουν προσβαση στο 40 έως 45 % των καταστημάτων επιτόπιας καταναλώσεως ποτών δεν δικαιολογεί τη διαπίστωση περί αισθητών επιπτώσεων. Εξάλλου, το ότι δεν τέθηκε σε εφαρμογή ο σχετικός με τις αλλοδαπές ζυθοποιίες περιορισμός οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο περιορισμός του ανταγωνισμού δεν ήταν σημαντικός.

- 139 Η Επιτροπή αμφισβητεί τη βασιμότητα του σκέλους αυτού του πρώτου λόγου ακυρώσεως.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

— Επί της προβαλλομένης πλάνης εκτιμήσεως

- 140 Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι επιχειρήσεις οι οποίες συνάπτουν συμφωνία με σκοπό τον περιορισμό του ανταγωνισμού δεν μπορούν, καταρχήν, να εκφύγουν του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, ισχυριζόμενες ότι δεν ήταν αναμενόμενο η συμφωνία τους να έχει σημαντική επίπτωση στον ανταγωνισμό (απόφαση του Πρωτοδικείου της 8ης Ιουλίου 2004, T-44/00, Mannesmannröhren-Werke AG κατά Επιτροπής, Συλλογή 2004, σ. II-2223, σκέψεις 130 και 196).
- 141 Πράγματι, δεδομένου ότι ο σκοπός της Συμφωνίας ενέκειτο, αφενός, στη διατήρηση της πελατείας του κάθε συμβαλλομένου στον τομέα Horeca του Λουξεμβούργου και, αφετέρου, στην αποτροπή της διεισδύσεως αλλοδαπών ζυθοποιών στον τομέα αυτόν, η ύπαρξή της έχει νόημα μόνον αν αποσκοπεί στον περιορισμό του ανταγωνισμού κατά τρόπον εμπορικώς επωφελή γι' αυτές (βλ., αναλόγως, την προπαρατεθείσα απόφαση Mannesmannröhren-Werke κατά Επιτροπής, σκέψη 131).

— Επί της προβαλλομένης ελλείψεως αιτιολογίας

- 142 Κατά πάγια νομολογία, η παρατιθέμενη κατ' επιταγή του άρθρου 253 ΕΚ αιτιολογία πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στη φύση της οικείας πράξεως και πρέπει να διαφαίνεται από αυτήν, κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο, η συλλογιστική της κοινοτικής αρχής που εκδίδει την προσβαλλόμενη πράξη, κατά τρόπο που να καθιστά δυνατό στους ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου και στο αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο να ασκεί τον έλεγχό του (απόφαση του Δικαστηρίου της 2ας Απριλίου 1998, C-367/95 P, Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France, Συλλογή 1998, σ. I-1719, σκέψη 63).
- 143 Ωστόσο, βάσει των στοιχείων που παρατίθενται στις αιτιολογικές σκέψεις 74 έως 76 της προσβαλλομένης απόφασης, επιβάλλεται η εκτίμηση ότι η Brasserie nationale ήταν πλήρως σε θέση να επιχειρηματολογήσει υπέρ του μη σύννομου χαρακτήρα της διαπιστώσεως της Επιτροπής, όσον αφορά τον βαθμό περιορισμού του ανταγωνισμού.
- 144 Επίσης, όσον αφορά την αιτίαση περί μη προσδιορισμού της οικείας αγοράς, αρκεί να υπομνηστεί ότι, σε απόφαση που εκδίδεται κατ' εφαρμογή του άρθρου 81 ΕΚ, τέτοια υποχρέωση υπάρχει μόνον όταν, ελλείψει ενός τέτοιου προσδιορισμού, είναι αδύνατον να εξακριβωθεί αν η επίμαχη συμφωνία, απόφαση ενώσεως επιχειρήσεων ή εναρμονισμένη πρακτική μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και έχει ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα την παρακώλυση, τον περιορισμό ή τη νόθευση των όρων του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς (απόφαση του Πρωτοδικείου της 19ης Μαρτίου 2003, T-213/00, CMA CGM κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2003, σ. II-913, σκέψη 206). Ωστόσο, εν προκειμένω, όπως προκύπτει, ιδίως, από τις σκέψεις τις σχετικές με την απόρριψη του τρίτου και του τέταρτου σκέλους του υπό κρίση λόγου ακυρώσεως, αυτό δεν συμβαίνει.

- 145 Πρέπει, επομένως, να απορριφθεί το πέμπτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως.

- 146 Αφού ο πρώτος λόγος ακυρώσεως απορρίφθηκε ως προς τα επιμέρους σκέλη του, πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του και να εξεταστεί ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως.

2. Επί του δεύτερου λόγου ακυρώσεως, που στηρίζεται σε παράβαση του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και της επιβαλλομένης με το άρθρο 253 ΕΚ υποχρέωσης αιτιολογήσεως

- 147 Ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως περιλαμβάνει τρία σκέλη, εκ των οποίων το πρώτο αντλείται από το ότι η παράβαση δεν διαπράχθηκε εκ προθέσεως, το δεύτερο από πλάνη εκτιμήσεως ως προς τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως και το τρίτο από το ότι η Επιτροπή δεν ακολούθησε τις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ (ΕΕ 1998, C 9, σ. 3, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές), όσον αφορά τις ελαφρυντικές περιστάσεις. Ο λόγος ακυρώσεως που προβάλλεται στο πλαίσιο της υποθέσεως T-49/02 περιλαμβάνει και τέταρτο σκέλος, το οποίο αντλείται από έλλειψη αιτιολογίας ως προς το βασικό ποσό βάσει του οποίου η Επιτροπή υπολόγισε τα πρόστιμα.

Επί του πρώτου σκέλους του δεύτερου λόγου ακυρώσεως, που στηρίζεται στο ότι η παράβαση δεν διαπράχθηκε εκ προθέσεως

Η προσβαλλόμενη απόφαση

- 148 Σύμφωνα με την προσβαλλόμενη απόφαση, η παράβαση των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού θεωρείται ότι διαπράττεται εκ προθέσεως όταν οι εμπλεκόμενοι έχουν επίγνωση ότι η εν λόγω πράξη έχει ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού. Μικρή σημασία έχει αν επιπλέον έχουν επίγνωση ότι παραβιάζουν διάταξη της Συνθήκης ΕΚ. Ωστόσο, όσον αφορά τις διατάξεις που αφορούν τις αλλοδαπές ζυθοποιίες, η Επιτροπή θεωρεί ότι τα μέρη δεν ήταν δυνατόν να αγνοούν ότι οι διατάξεις αυτές έχουν ως σκοπό τον περιορισμό του

ανταγωνισμού. Εξάλλου, τα μέρη δεν προέβαλαν καμία αιτιολογία όσον αφορά αυτές τις διατάξεις. Αναφορικά με τους περιορισμούς του ανταγωνισμού μεταξύ των συμβαλλόμενων, λόγω της αμοιβαίας εφαρμογής των «ρητρών ζύθου», είναι πιθανό, κατά τη σύναψη της συμφωνίας και μέχρι τον Μάρτιο του 1996, τα μέρη να παρακινήθηκαν από τη νομική αβεβαιότητα που προκάλεσε η νομολογία του Λουξεμβούργου σχετικά με τον μη καθορισμό των τιμών ή των ποσοτήτων. Εντούτοις, το κίνητρο αυτό έπαυσε να υφίσταται τον Μάρτιο του 1996, μετά τη μεταστροφή της νομολογίας. Κατά συνέπεια, παρά τις αμφιβολίες που προκάλεσε, επί ορισμένο χρονικό διάστημα, η νομολογία του Λουξεμβούργου όσον αφορά τη νομιμότητα ορισμένων ρητρών, η Επιτροπή καταλήγει ότι τα μέρη διέπραξαν την παράβαση εκ προθέσεως (αιτιολογικές σκέψεις 89 και 90).

Επιχειρήματα των διαδίκων

149 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή εσφαλμένως κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η παράβαση διαπράχθηκε εκ προθέσεως.

150 Πράγματι, όσον αφορά, αφενός, τον σχετικό με τη διατήρηση της πελατείας περιορισμό, η ίδια η Επιτροπή αναγνώρισε ότι η νομολογία του Λουξεμβούργου μπορούσε να προκαλέσει αμφιβολίες ως προς το σύννομο ενός τέτοιου περιορισμού. Οι προσφεύγουσες επαναλαμβάνουν τον ισχυρισμό ότι η δικαιολογία αυτή πρέπει να γίνει δεκτή, όχι μόνον για το μέχρι το 1996, αλλά και για το μέχρι το 1998 χρονικό διάστημα, και προσθέτουν ότι, σύμφωνα με τη συλλογιστική που ακολουθεί η Επιτροπή στην προσβαλλόμενη απόφαση, εκ προθέσεως παράβαση μπορεί να υπάρχει μόνον τα δύο τελευταία έτη ισχύος της Συμφωνίας. Αφετέρου, η Επιτροπή, με την προσβαλλόμενη απόφαση, δεν αμφισβητεί με κατηγορηματικό τρόπο ότι η Συμφωνία είχε ως μοναδικό σκοπό τη διασφάλιση της τηρήσεως των «ρητρών ζύθου». Ο σκοπός, όμως, αυτός είναι σύννομος (προπαρατεθείσα απόφαση Δηλιμήτης).

- 151 Περαιτέρω, οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι, αν ληφθεί υπόψη το μέγεθός τους, συγχωρείται η εκ μέρους τους άγνοια δικαίου. Υπενθυμίζουν ότι, καίτοι η Brasserie de Luxembourg χαρακτηρίζεται, με την αιτιολογική σκέψη 96 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ως μεγάλη επιχείρηση, το χαρακτηριστικό αυτό δεν ισχύει, εξ αντιδιαστολής, για κανέναν άλλο συμβαλλόμενο. Εξάλλου, οι προσφεύγουσες δεν είχαν συνειδητοποιήσει τον περιορισμό που προκάλεσαν στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Όσον αφορά το σημείο αυτό, η Brasserie nationale προσθέτει ότι η Επιτροπή δεν προσκόμισε αποδείξεις περί του αντιθέτου.
- 152 Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται επίσης ότι κανένας από τους συμβαλλομένους δεν επιδίωξε να παρεμποδίσει τις αλλοδαπές ζυθοποιίες. Η Brasserie nationale προσθέτει ότι κανένας από τους συμβαλλομένους δεν αντιλήφθηκε ότι ο σκοπός της προστασίας του εγχώριου ανταγωνισμού μπορεί να κριθεί περιοριστικός του ανταγωνισμού. Η επιφύλαξη που διατύπωσε η Diekirch, όσον αφορά τη νομιμότητα της Συμφωνίας, αποτελεί μια κλασική διατύπωση σε έγγραφα επικοινωνίας στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς.
- 153 Όσον αφορά την αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως ως προς το αν οι προσφεύγουσες ενήργησαν εκ προθέσεως, η Brasserie nationale προβάλλει το επιχειρήμα ότι, όσον αφορά τις σχετικές με τις αλλοδαπές ζυθοποιίες διατάξεις, το ότι «δεν ήταν δυνατό να αγνοούν ότι ο στόχος τους συνιστούσε περιορισμό του ανταγωνισμού» δεν συνιστά απόδειξη, αλλά μόνον κατ' αρχήν εκτίμηση, το δε επιχειρήμα ότι «τα μέρη δεν προέβαλαν καμία αιτιολογία» είναι ανακριβές. Κατά την Brasserie nationale, οι δύο αυτές αιτιάσεις δεν επιτρέπουν να γίνει δεκτό ότι η αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως πληροί τις προϋποθέσεις της σαφήνειας και της ακρίβειας. Οι Wiltz και Battin ισχυρίζονται ότι η αιτιολογία που παρατίθεται στην αιτιολογική σκέψη 89 της προσβαλλομένης αποφάσεως δεν συνιστά απόδειξη. Υπάρχει, επομένως, παράβαση του άρθρου 253 ΕΚ.
- 154 Η Επιτροπή αμφισβητεί το βάσιμο του σκέλους αυτού του δεύτερου λόγου ακυρώσεως.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

— Επί της προβαλλομένης πλάνης εκτιμήσεως

- 155 Κατά πάγια νομολογία, για να μπορεί να θεωρηθεί ότι μια παράβαση διαπράχθηκε εκ προθέσεως, δεν είναι απαραίτητο η επιχείρηση να έχει επίγνωση ότι περιορίζει τον ανταγωνισμό, αλλ' αρκεί το ότι δεν είναι δυνατόν να αγνοεί ότι η επίμαχη συμπεριφορά αποσκοπεί στον περιορισμό του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς, ενώ ελάχιστος σημασίας είναι και το αν η επιχείρηση είχε επίγνωση της παραβάσεως του άρθρου 81 ΕΚ (προπαρατεθείσα απόφαση Miller κατά Επιτροπής, σκέψη 18, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Απριλίου 1995, T-143/89, Ferriere Nord κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-917, σκέψη 41, και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 156 Ωστόσο, όπως προκύπτει από τις σκέψεις τις σχετικές με την απόρριψη του τρίτου και του τέταρτου σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως, η Επιτροπή ευλόγως κατέληξε ότι σκοπός της Συμφωνίας είναι η διατήρηση της πελατείας του κάθε συμβαλλομένου στον τομέα Horeca του Λουξεμβούργου και η αποτροπή της διεισδύσεως αλλοδαπών ζυθοποιιών στον τομέα αυτόν. Επομένως, σκοπός της Συμφωνίας είναι, αφενός, η κατανομή της αγοράς και, αφετέρου, η στεγανοποίηση της κοινής αγοράς. Υπό τις συνθήκες αυτές, κρίνεται ορθή η εκτίμηση της Επιτροπής ότι οι προσφεύγουσες δεν ήταν δυνατόν να αγνοούν ότι η Συμφωνία συνιστά ως εκ του αντικειμένου της περιορισμό του ανταγωνισμού.
- 157 Υπό το πρίσμα αυτό και κατά λογική αναγκαιότητα, κρίνονται αλυσιτελή τα επιχειρήματα των προσφευγουσών ότι, λόγω του μεγέθους τους, συγχωρείται η εκ μέρους τους άγνοια δικαίου, ότι ουδέποτε είχαν επίγνωση ότι η Συμφωνία περιορίζει το μεταξύ των κρατών εμπόριο, ότι κανένας από τους συμβαλλομένους δεν επιδίωξε να παρεμποδίσει τις αλλοδαπές ζυθοποιίες και ότι κανένας από τους συμβαλλομένους δεν θεώρησε ότι ο σκοπός της προστασίας του εγχώριου ανταγωνισμού μπορεί να κριθεί περιοριστικός του ανταγωνισμού.

158 Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται, ακόμη, ότι, με την απόφασή της, η ίδια η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι η λουξεμβουργιανή νομολογία της εποχής μπορούσε να προκαλέσει αμφιβολίες ως προς το σύννομο του σχετικού με τη διατήρηση της πελατείας περιορισμού. Συναφώς, αρκεί η επισήμανση ότι, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, ακόμη και αν η αμφιβολία αυτή είναι εύλογη, δεν αναιρεί τη διαπίστωση περί του εκ προθέσεως περιορισμού του ανταγωνισμού, ακριβώς επειδή η εν λόγω αμφιβολία δεν αφορά τον σκοπό της Συμφωνίας, ο οποίος συνίσταται στον περιορισμό του ανταγωνισμού, αλλά τον σύννομο ή μη χαρακτήρα της. Ωστόσο, όπως προκύπτει από την προπαρατεθείσα στη σκέψη 155 νομολογία, η κατά το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 έννοια της προθέσεως αφορά μόνον το περιοριστικό του ανταγωνισμού αποτέλεσμα της οικείας συμφωνίας, και όχι τη νομιμότητά της από πλευράς του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ.

159 Τέλος, όσον αφορά το επιχείρημα ότι, με την αιτιολογική σκέψη 96 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Brasserie de Luxembourg χαρακτηρίζεται ως μεγάλη επιχείρηση και, επομένως, εξ αντιδιαστολής, αυτό δεν ισχύει για τους άλλους συμβαλλομένους, επισημαίνεται ότι, όπως υπενθυμίζει η Επιτροπή, το μέγεθος της Brasserie de Luxembourg ελήφθη υπόψη μόνο για να δικαιολογηθεί η εις βάρος της χρήση του πολλαπλασιαστική για λόγους αποτροπής. Κατά συνέπεια, η σχετική με το μέγεθος της επιχειρήσεως εκτίμηση δεν ασκεί επιρροή ως προς τη διαπίστωση του αν ο περιορισμός του ανταγωνισμού διαπράχθηκε εκ προθέσεως.

— Επί της προσβαλλομένης ελλείψεως αιτιολογίας

160 Υπό το πρίσμα των σχετικών με την αιτιολογία επιταγών του άρθρου 253 ΕΚ, για τις οποίες έγινε λόγος ανωτέρω, στη σκέψη 142, από τις αιτιολογικές σκέψεις 89 και 90 της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτουν κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο οι λόγοι για τους οποίους η Επιτροπή έκρινε ότι ο περιορισμός του ανταγωνισμού διαπράχθηκε εκ προθέσεως.

161 Επομένως, το πρώτο σκέλος του δεύτερου λόγου ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του δεύτερου σκέλους του δεύτερου λόγου ακυρώσεως, που στηρίζεται σε πλάνη εκτιμήσεως όσον αφορά τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως

Η προσβαλλόμενη απόφαση

- 162 Αναφορικά με τη σοβαρότητα της παραβάσεως, στην προσβαλλόμενη απόφαση επισημαίνεται, αφενός, ότι, καθόσον σκοπός της Συμφωνίας είναι η διατήρηση της πελατείας και η παρακώλυση της διεισδύσεως αλλοδαπών ζυθοποιών στον τομέα Horeca του Λουξεμβούργου, η κρινόμενη παράβαση αποτελεί μία από τις σοβαρότερες μορφές παραβάσεως. Αφετέρου, κρίθηκε, πρώτον, ότι το μέγεθος της παραβάσεως περιορίζεται στον τομέα Horeca και μόνο στα καταστήματα επιτόπιας καταναλώσεως ποτών που συνδέονται με τα μέρη μέσω ρήτρας αποκλειστικής αγοράς, δεύτερον ότι οι σχετικές με τις αλλοδαπές ζυθοποιίες διατάξεις δεν εφαρμόστηκαν και, τρίτον, ότι αγορά ζύθου στο Λουξεμβούργο είναι η μικρότερη στην Κοινότητα (αιτιολογικές σκέψεις 92 και 93).
- 163 Αναφορικά με τη διάρκεια της παραβάσεως, σύμφωνα με την προσβαλλόμενη απόφαση, αυτή έπαυσε στις 16 Φεβρουαρίου 2000, όταν η Interbrew ενημέρωσε την Επιτροπή ότι έδωσε εντολή στις θυγατρικές της Mousel και Diekirch να παύσουν την εφαρμογή της Συμφωνίας (αιτιολογική σκέψη 86). Η παράβαση χαρακτηρίζεται μακροχρόνια, δεδομένου ότι διήρκεσε 14 έτη (1985-2000) (αιτιολογική σκέψη 97).

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 164 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η εκτίμηση της Επιτροπής σχετικά με τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως είναι εσφαλμένη.

- 165 Αναφορικά με τη σοβαρότητα της παραβάσεως, επισημαίνουν ότι, κατ' εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών, χαρακτηρίζονται ελαφρές οι παραβάσεις που «αποσκοπούν μεν στον περιορισμό των συναλλαγών, αλλά των οποίων ο αντίκτυπος στην αγορά παραμένει περιορισμένος και αφορά αξιόλογο μεν, αλλά σχετικά μικρό τμήμα της κοινοτικής αγοράς», και ως σοβαρές οι οριζόντιοι ή κάθετοι περιορισμοί, όμοιοι με αυτούς της προηγούμενης κατηγορίας, αλλά οι οποίοι «εφαρμόζονται με μεγαλύτερη αυστηρότητα, έχουν πιο εκτεταμένες συνέπειες επί της αγοράς και είναι ικανοί να ασκήσουν επίδραση σε εκτεταμένες ζώνες της κοινής αγοράς». Ωστόσο, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η κρινόμενη παράβαση έπρεπε να χαρακτηριστεί ελαφρά, διότι, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 92 της προσβαλλομένης αποφάσεως, οι σχετικές με τις αλλοδαπές ζυθοποιίες διατάξεις δεν εφαρμόστηκαν, η δε Συμφωνία αφορά μόνον τον τομέα Hegeca του Λουξεμβούργου και η ανταλλαγή πληροφοριών που έγινε ήταν πολύ περιορισμένη.
- 166 Αναφορικά με τη διάρκεια της παραβάσεως, οι προσφεύγουσες προβάλλουν ότι οι σχετικές με τις αλλοδαπές ζυθοποιίες διατάξεις δεν εφαρμόστηκαν.
- 167 Η Επιτροπή αμφισβητεί τη βασιμότητα του σκέλους αυτού του δεύτερου λόγου ακυρώσεως.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

— Επί της σοβαρότητας της παραβάσεως

- 168 Υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές, για την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως πρέπει να ληφθεί υπόψη ο χαρακτήρας της ίδιας της παραβάσεως, ο πραγματικός της αντίκτυπος επί της αγοράς, εφόσον αυτός είναι δυνατό να εκτιμηθεί, καθώς και η έκταση της γεωγραφικής αγοράς αναφοράς. Έτσι, οι παραβάσεις κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες και διακρίνονται σε ελαφρές, σοβαρές και πολύ σοβαρές (σημείο 1 Α, πρώτο και δεύτερο εδάφιο).

- 169 Πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι κατευθυντήριες γραμμές δεν προδικάζουν την εκτίμηση του προστίμου εκ μέρους του κοινοτικού δικαστή, ο οποίος διαθέτει συναφώς, βάσει του άρθρου 17 του κανονισμού 17, αρμοδιότητα πλήρους δικαιοδοσίας. Αφετέρου, η Επιτροπή, και μάλιστα μπορεί να καθορίζει το ύψος του προστίμου σύμφωνα με τη μέθοδο των κατευθυντηρίων γραμμών, πλην όμως οφείλει να παραμένει στο πλαίσιο των κυρώσεων ορίζονται στο άρθρο 15 του κανονισμού 17 (απόφαση του Πρωτοδικείου της 21ης Οκτωβρίου 2003, T-368/00, General Motors Nederland και Opel Nederland κατά Επιτροπής, σ. II-4491, σκέψη 188).
- 170 Υπενθυμίζεται ακόμη ότι η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να αποδεικνύεται βάσει διαφόρων στοιχείων, όπως είναι, μεταξύ άλλων, τα ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως, το πλαίσιο της και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων, τούτο δε χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει υποχρεωτικά να λαμβάνονται υπόψη. Εξάλλου, κατά πάγια νομολογία, η Επιτροπή διαθέτει, στο πλαίσιο του κανονισμού 17, περιθώριο εκτιμήσεως κατά τον καθορισμό του ύψους των προστίμων, προκειμένου να κατευθύνει τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων προς την κατεύθυνση της τηρήσεως των κανόνων του ανταγωνισμού. Εναπόκειται, ωστόσο, στο Πρωτοδικείο να ελέγχει αν το ύψος του επιβληθέντος προστίμου είναι ανάλογο προς τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως και να σταθμίζει τη σοβαρότητα της παραβάσεως και τις περιστάσεις που επικαλείται ο προσφεύγων (απόφαση του Πρωτοδικείου της 21ης Οκτωβρίου 1997, T-229/94, Deutsche Bahn κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. II-1689, σκέψη 127, και προπαρατεθείσα απόφαση General Motors Nederland και Opel Nederland κατά Επιτροπής, σκέψη 188).
- 171 Εν προκειμένω, η Επιτροπή, με την προσβαλλόμενη απόφαση, ακολούθησε μία συλλογιστική που περιλαμβάνει δύο στάδια, χωρίς να αναφερθεί ρητώς στις κατευθυντήριες γραμμές.
- 172 Ως προς το πρώτο στάδιο της συλλογιστικής, υπενθυμίζεται ότι, όπως εκτέθηκε κατά την εξέταση του τρίτου και του τέταρτου σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως, σκοπός της Συμφωνίας είναι, αφενός, η κατανομή της αγοράς και, αφετέρου, η στεγανοποίηση της κοινής αγοράς.

- 173 Ωστόσο, όσον αφορά την κατανομή της αγοράς, τέτοιου είδους συμπράξεις χαρακτηρίζονται ασύμβατες κατ' εξοχήν με την κοινή αγορά βάσει του άρθρου 81, παράγραφος 1, στοιχείο γ', ΕΚ. Πράγματι, η νομολογία τις χαρακτηρίζει ως κατάφωρους περιορισμούς του ανταγωνισμού (απόφαση του Πρωτοδικείου της 15ης Σεπτεμβρίου 1998, T-374/94, T-375/94, T-384/94 και T-388/94, European Night Services κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. I-3141, σκέψη 136).
- 174 Αναφορικά με τη στεγανοποίηση της κοινής αγοράς, υπενθυμίζεται ότι τέτοια κατάφωρη παραβίαση του δικαίου του ανταγωνισμού είναι από τη φύση της ιδιαίτερος σοβαρή. Αντιστρατεύεται τους θεμελιώδεις σκοπούς της Κοινότητας και, ειδικότερα, την υλοποίηση της ενιαίας αγοράς (απόφαση του Πρωτοδικείου της 22ας Απριλίου 1993, T-9/92, Peugeot κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. II-493, σκέψη 42, και προπαρατεθείσα απόφαση General Motors Nederland και Opel Nederland κατά Επιτροπής, σκέψη 191).
- 175 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή ορθώς έκρινε, κατά το πρώτο στάδιο της συλλογιστικής της, ότι η Συμφωνία συνιστά πολύ σοβαρή παράβαση του άρθρου 81 ΕΚ.
- 176 Όσον αφορά το δεύτερο στάδιο της συλλογιστικής, υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με πάγια νομολογία, μία εγχώρια αγορά αντιστοιχεί σε σημαντικό τμήμα της κοινής αγοράς (απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Νοεμβρίου 1983, 322/81, Michelin κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3461, σκέψη 28, και προπαρατεθείσα απόφαση Deutsche Bahn κατά Επιτροπής, σκέψη 58).
- 177 Η κρινόμενη παράβαση, καθόσον διαπιστώθηκε ότι αφορά το σύνολο του τομέα Horeca του Λουξεμβούργου, αφορά και σημαντικό τμήμα της κοινής αγοράς.

- 178 Εξάλλου, με τις κατευθυντήριες γραμμές, η Επιτροπή χαρακτηρίζει ως πολύ σοβαρές παραβάσεις, κατά βάση, τους «οριζόντιους περιορισμούς, π.χ. συνασπισμούς επιχειρήσεων με σκοπό τον έλεγχο των τιμών ή τον επιμερισμό των αγορών βάσει ποσοστώσεων, ή [...] άλλου είδους πρακτικές οι οποίες πλήττουν την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, όπως είναι εκείνες οι οποίες αποσκοπούν στην όρθωση εμποδίων μεταξύ των εθνικών αγορών» (σημείο 1 Α, δεύτερο εδάφιο, τρίτη περίπτωση). Από την ενδεικτική αυτή περιγραφή προκύπτει ότι οι συμφωνίες ή οι συμπράξεις που, μεταξύ άλλων, αποσκοπούν, όπως εν προκειμένω, στην κατανομή πελατείας, αφενός, και στη στεγανοποίηση της αγοράς, αφετέρου, χαρακτηρίζονται, εκ της φύσεώς τους και μόνον, πολύ σοβαρές, χωρίς να απαιτείται να έχουν κάποιον ιδιαίτερο αντίκτυπο στην αγορά ή η επιρροή τους να έχει συγκεκριμένη γεωγραφική έκταση. Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται από το ότι ενώ, σύμφωνα με την ενδεικτική περιγραφή των σοβαρών παραβάσεων, «[σ]την κατηγορία [αυτή] εμπίπτουν τις περισσότερες φορές οριζόντιοι ή κάθετοι περιορισμοί [...] οι οποίοι εφαρμόζονται με μεγαλύτερη αυστηρότητα, έχουν πιο εκτεταμένες συνέπειες επί της αγοράς και είναι ικανοί να ασκήσουν επίδραση σε εκτεταμένες ζώνες της κοινής αγοράς»,· αντιθέτως, σύμφωνα με την αντίστοιχη περιγραφή των πολύ σοβαρών παραβάσεων, δεν απαιτείται η επέλευση κάποιας ιδιαίτερης συνέπειας στην αγορά ή σε συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή.
- 179 Κατά συνέπεια, ο χαρακτηρισμός της κρινόμενης παραβάσεως ως σοβαρής, αντί για πολύ σοβαρή, συνιστά μετριοπαθή χαρακτηρισμό σε σχέση με τα κριτήρια που εφαρμόζονται για τον καθορισμό του επιπέδου των προστίμων στην περίπτωση οριζοντίων συμφωνιών που αποσκοπούν στην κατανομή της αγοράς ή στη στεγανοποίηση της κοινής αγοράς (βλ., κατά την έννοια αυτή, την προπαρατεθείσα απόφαση Tate & Lyle κ.λπ. κατά Επιτροπής, η οποία επικυρώθηκε με την απόφαση του Δικαστηρίου, της 29ης Απριλίου 2004, C-359/01 P, British Sugar plc κατά Επιτροπή, Συλλογή 2004, σ. I-4933, σκέψη 103).
- 180 Επιπλέον, πρέπει να υπομνηστεί ότι, στο σημείο 1 Α, δεύτερο εδάφιο, πρώτη περίπτωση, των κατευθυντήριων γραμμών, η Επιτροπή διευκρινίζει, όσον αφορά τις ελαφρές παραβάσεις, ότι «[τ]έτοιες μπορεί να είναι, επί παραδείγματι, οι περιορισμοί, το συνηθέστερο κάθετοι, οι οποίοι αποσκοπούν μεν στον περιορισμό των συναλλαγών, αλλά των οποίων ο αντίκτυπος στην αγορά παραμένει περιορισμένος και αφορά αξιολόγο μεν, αλλά σχετικά μικρό τμήμα της κοινοτικής αγοράς».

- 181 Κατά τα λοιπά, επιβάλλεται η εκτίμηση ότι μία οριζόντια σύμπραξη που καλύπτει το σύνολο της επικράτειας κράτους μέλους και αποσκοπεί στην κατανομή της αγοράς και τη στεγανοποίηση της κοινής αγοράς δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ελαφρά σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές.
- 182 Η εκτίμηση αυτή δεν μεταβάλλεται λόγω μη εφαρμογής της δεύτερης διαπιστωθείσας παράνομης πρακτικής. Πράγματι, όπως υπενθυμίζεται στη σκέψη 174, τέτοιου είδους συμπράξεις κατ' εξοχήν χαρακτηρίζονται ασύμβατες με την κοινή αγορά και, ευρύτερα, με τους σκοπούς της Κοινότητας.
- 183 Για όλους αυτούς τους λόγους, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Επιτροπή, χαρακτηρίζοντας την κρινόμενη παράβαση σοβαρή, δεν προσέβαλε τα απορρέοντα από το κοινοτικό δίκαιο δικαιώματα των προσφευουσών.

— Επί της διάρκειας της παραβάσεως

- 184 Αρκεί να επισημανθεί, συναφώς, ότι, ακόμη και αν είναι αληθές ότι οι σχετικές με τις αλλοδαπές ζυθοποιίες διατάξεις της Συμφωνίας δεν εφαρμόστηκαν, ο ισχυρισμός αυτός είναι αλυσιτελής.
- 185 Πράγματι, εφόσον η Επιτροπή δεν είναι υποχρεωμένη να αποδείξει τα αποτελέσματα της επίμαχης συμφωνίας, αφού σκοπός της είναι ο περιορισμός του ανταγωνισμού, δεν έχει σημασία, για τον υπολογισμό της διάρκειας της παραβάσεως, το αν η επίμαχη συμφωνία τέθηκε ή όχι σε ισχύ. Για να υπολογιστεί η διάρκεια μιας παραβάσεως που συνίσταται στον περιορισμό του ανταγωνισμού,

επιβάλλεται, πράγματι, να εξακριβωθεί μόνον η διάρκεια υπάρξεως αυτής της συμφωνίας, ήτοι το χρονικό διάστημα που διέρρευσε από την ημερομηνία συνάψεώς της μέχρι την ημερομηνία κατά την οποία έπαυσε να ισχύει.

- 186 Από τις προηγηθείσες σκέψεις προκύπτει ότι το δεύτερο σκέλος του δεύτερου λόγου ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του τρίτου σκέλους του δεύτερου λόγου ακυρώσεως, που στηρίζεται σε μη εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών όσον αφορά τις ελαφρυντικές περιστάσεις

Η προσβαλλόμενη απόφαση

- 187 Κατά την προσβαλλόμενη απόφαση, η τάση της νομολογίας του Λουξεμβούργου εκείνης της εποχής προκαλούσε αμφιβολίες, μέχρι τον Μάρτιο του 1996, όσον αφορά τη νομιμότητα των περιορισμών που επιβάλλονται με τις ρήτρες ζύθου, με αποτέλεσμα να δικαιολογείται μείωση του προστίμου κατά 20 % (αιτιολογική σκέψη 100).

Επιχειρήματα των διαδίκων.

- 188 Προς στήριξη αυτού του σκέλους του κρινόμενου λόγου ακυρώσεως, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή έσφαλε, διότι θεώρησε ότι η νομική αβεβαιότητα που προκάλεσε η λουξεμβουργιανή νομολογία και η οποία συνιστά ελαφρυντική περίσταση υπήρχε μόνο μέχρι τον Μάρτιο του 1996, παρά το γεγονός ότι ο κίνδυνος προς αντιμετώπιση του οποίου καταρτίστηκε η Συμφωνία δεν εξαλείφθηκε σε εκείνο το χρονικό σημείο. Η Brasserie nationale προσθέτει ότι το ενδεχόμενο ασκήσεως εφέσεως και εκδόσεως αντιφατικών αποφάσεων δικαιολογούν να αναγνωριστεί ο χαρακτήρας της εν λόγω νομικής αβεβαιότητας ως ελαφρυντικής περιστάσεως μέχρι τη λήξη της Συμφωνίας ή, τουλάχιστον, μέχρι την παρέλευση τριών ετών, διάστημα που αντιστοιχεί στον μέσο όρο αναμονής της

εκδόσεως αποφάσεως δευτεροβάθμιου δικαστηρίου σε ένα κράτος όπως το Λουξεμβούργο. Υπό τις συνθήκες αυτές, η Brasserie nationale φρονεί ότι δικαιολογείται μείωση του προστίμου τουλάχιστον κατά 40 %.

- 189 Αφετέρου, οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι, μεταξύ των ελαφρυντικών περιστάσεων που απαριθμούνται στις κατευθυντήριες γραμμές, καταλέγεται η «μη ουσιαστική εφαρμογή των παράνομων συμφωνιών ή πρακτικών» (σημείο 3, δεύτερη περίπτωση). Επομένως, η μη εφαρμογή των σχετικών με τις αλλοδαπές ζυθοποιίες διατάξεων της Συμφωνίας δικαιολογεί περαιτέρω μείωση του προστίμου.
- 190 Η Επιτροπή αμφισβητεί τη βασιμότητα του σκέλους αυτού του δεύτερου λόγου ακυρώσεως.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 191 Όσον αφορά το πρώτο επιχείρημα των προσφευγουσών, επιβάλλεται να υπομνηστεί ότι η Επιτροπή έκρινε ότι το πρόβλημα της νομικής αβεβαιότητας που επικαλούνται οι συμβαλλόμενοι δεν δικαιολογεί παρέκκλιση από το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ (αιτιολογική σκέψη 62). Όπως επισημάνθηκε κατά την εξέταση του τρίτου σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως, η εκτίμηση είναι ορθή, διότι μια τέτοια ανησυχία δεν δικαιολογεί σύμπραξη με περιοριστικό του ανταγωνισμού αποτέλεσμα.
- 192 Επομένως, εφόσον το πρόβλημα δεν δικαιολογεί τέτοια σύμπραξη, δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη ως ελαφρυντική περίπτωση που δικαιολογεί μείωση του επιβληθέντος λόγω της συμπράξεως προστίμου.

- 193 Επιβάλλεται η επισήμανση ότι το πρόβλημα της νομικής αβεβαιότητας που επικαλούνται οι συμβαλλόμενοι δεν δικαιολογεί την ύπαρξη εύλογης αμφιβολίας ως προς την παράνομο χαρακτήρα της περιοριστικής του ανταγωνισμού συμπεριφοράς που εξετάζεται εν προκειμένω, κατά την έννοια του σημείου 3 των κατευθυντήριων γραμμών, καθόσον, όπως επισημάνθηκε ανωτέρω, σκοπός της Συμφωνίας είναι η κατανομή της αγοράς και, επιπλέον, η στεγανοποίηση της κοινής αγοράς.
- 194 Κατά συνέπεια, δεχόμενη να μειώσει το επιβληθέν στις προσφεύγουσες πρόστιμο κατά 20 %, η Επιτροπή δεν προσέβαλε τα απορρέοντα από το κοινοτικό δίκαιο δικαιώματά τους.
- 195 Όσον αφορά το δεύτερο επιχείρημα των προσφευγουσών, επιβάλλεται η επισήμανση ότι, κατ' ορθή ερμηνεία, το προαναφερθέν σημείο 3, δεύτερη περίπτωση, των κατευθυντήριων γραμμών δεν αφορά μόνον την υποθετική περίπτωση όπου η σύμπραξη, στο σύνολο της, δεν τίθεται σε εφαρμογή, ανεξαρτήτως της συμπεριφοράς της κάθε επιχειρήσεως, αλλά ότι αφορά μία κατάσταση απορρέουσα από τη συμπεριφορά της κάθε επιχειρήσεως.
- 196 Οι προσφεύγουσες, όμως, δεν προέβαλαν κανένα στοιχείο που να συνηγορεί ότι θα έπρεπε να αναγνωριστεί υπέρ αυτών, δυνάμει του σημείου 3, δεύτερη περίπτωση, των κατευθυντήριων γραμμών ελαφρυντική περίπτωση λόγω μη εφαρμογής, στην πράξη, της Συμφωνίας, και δη δεν απέδειξαν ότι πράγματι δεν προέβησαν σε εφαρμογή της συμφωνίας, υιοθετώντας συμπεριφορά συμβατή με τον ανταγωνισμό στην αγορά.
- 197 Από τις προηγούμενες σκέψεις προκύπτει ότι επιβάλλεται η απόρριψη του τρίτου σκέλους του δεύτερου λόγου ακυρώσεως.

Επί του τέταρτου σκέλους του δεύτερου λόγου ακυρώσεως (ο οποίος προβάλλεται μόνο στο πλαίσιο της υποθέσεως T-49/02), που στηρίζεται σε έλλειψη αιτιολογίας όσον αφορά το βασικό ποσό που αρχικώς καθόρισε η Επιτροπή για τον υπολογισμό των προστίμων

Η προσβαλλόμενη απόφαση

- 198 Κατά την προσβαλλόμενη απόφαση η κρινόμενη παράβαση χαρακτηρίστηκε σοβαρή για τους προαναφερθέντες λόγους. Η Επιτροπή έκρινε, επιπλέον, ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη η πραγματική οικονομική ικανότητα των συμβαλλομένων να προξενήσουν ζημία, το δε ύψος του προστίμου να είναι τέτοιο ώστε να διασφαλίζεται ο αποτρεπτικός χαρακτήρας του, αφού σταθμιστεί ανάλογα με το ειδικό βάρος της παραβατικής συμπεριφοράς του κάθε συμβαλλομένου. Κατά συνέπεια, βάσει των κριτηρίων και σε συνάρτηση με τις πωλήσεις τους στον οικείο τομέα, οι συμβαλλόμενοι χωρίστηκαν σε τρεις κατηγορίες, το δε ποσό του προστίμου αναλόγως της σοβαρότητας της παραβάσεως που επιβλήθηκε στην πρώτη κατηγορία, στην οποία κατατάχθηκε η Brasserie de Luxembourg, καθορίστηκε, με την αιτιολογική σκέψη 95, σε 500 000 ευρώ (αιτιολογικές σκέψεις 92 έως 95).

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 199 Η Brasserie nationale προσάπτει στην Επιτροπή ότι δεν αιτιολόγησε επαρκώς το βασικό ποσό που καθόρισε για την πρώτη κατηγορία επιχειρήσεων, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 95 της προσβαλλομένης αποφάσεως, ποσό για τον καθορισμό του οποίου ελήφθησαν υπόψη συνολικά όλα τα κριτήρια που ισχύουν για τον κάθε συμβαλλόμενο. Εμποδίζεται έτσι ο δικαστικός έλεγχος του επιβληθέντος στην Brasserie nationale προστίμου και δικαιολογείται, ως εκ τούτου, η ακύρωσή του.
- 200 Η Επιτροπή αμφισβητεί τη βασιμότητα του σκέλους αυτού του δεύτερου λόγου ακυρώσεως.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 201 Υπό το πρίσμα των σχετικών με την αιτιολόγηση υποχρεώσεων που επιβάλλει το άρθρο 253 ΕΚ, για τις οποίες έγινε λόγος ανωτέρω στη σκέψη 142, επιβάλλεται η εκτίμηση ότι, βάσει των στοιχείων που παρατίθενται στις αιτιολογικές σκέψεις 92 έως 95 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Brasserie nationale είχε κάθε δυνατότητα να προβάλει λόγους ακυρώσεως αντλούμενους από έλλειψη νομιμότητας των στοιχείων υπολογισμού βάσει των οποίων η Επιτροπή προσδιόρισε το πρόστιμο για την πρώτη κατηγορία στις 500 000 ευρώ.
- 202 Πράγματι, από τις εν λόγω αιτιολογικές σκέψεις προκύπτει ότι η Επιτροπή κατέληξε στο ποσό αυτό, αφού προηγουμένως χαρακτήρισε την παράβαση σοβαρή και αφού, εν συνεχεία, έλαβε υπόψη της την οικονομική δυνατότητα της Brasserie de Luxembourg να προκαλέσει ζημία σε άλλες επιχειρήσεις, την αναγκαιότητα καθορισμού του προστίμου σε τέτοιο ύψος ώστε να έχει επαρκώς αποτρεπτικό χαρακτήρα και τον συγκεκριμένο αντίκτυπο της παραβατικής συμπεριφοράς της συγκεκριμένης ζυθοποιίας, ανάλογα με τις πωλήσεις της στον τομέα Hoega του Λουξεμβούργου.
- 203 Κατά συνέπεια, επιβάλλεται η απόρριψη του τέταρτου σκέλους του δεύτερου λόγου ακυρώσεως.
- 204 Δεδομένου ότι ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως απορρίφθηκε ως προς όλα τα σκέλη του, πρέπει να απορριφθεί και στο σύνολό του.
- 205 Κατά συνέπεια, οι υπό κρίση προσφυγές πρέπει να απορριφθούν στο σύνολό τους.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 206 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος φέρει τα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι οι ενάγουσες ηττήθηκαν, πρέπει να καταδικαστούν στα δικαστικά έξοδα, σύμφωνα με το σχετικό αίτημα της Επιτροπής.
- 207 Δεδομένου ότι οι προσφεύγουσες ηττήθηκαν, πρέπει να καταδικαστούν στα δικαστικά έξοδα, σύμφωνα με το αίτημα της Επιτροπής.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (δεύτερο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει τις προσφυγές.
- 2) Καταδικάζει τις προσφεύγουσες στα δικαστικά έξοδα.

Meij

Forwood

Pelikánová

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 27 Ιουλίου 2005.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

H. Jung

A. W.H. Meij

Πίνακας περιεχομένων

Πραγματικά περιστατικά	II - 3040
Η προσαλλόμενη απόφαση	II - 3044
Διαδικασία	II - 3046
Αιτήματα των διαδικών	II - 3046
Σκεπτικό	II - 3047
1. Επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως, που αντλείται από παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ	II - 3047
Επί της εκτιμήσεως του σκοπού της Συμφωνίας (τρίτο, τέταρτο και πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως)	II - 3048
Η προσαλλόμενη απόφαση	II - 3048
Επιχειρήματα των διαδικών	II - 3054
— Επί της προβαλλομένης ως εσφαλμένης εκτιμήσεως ότι σκοπός της Συμφωνίας είναι η διατήρηση της πελατείας (τρίτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως)	II - 3054
— Επί της προβαλλομένης ως εσφαλμένης εκτιμήσεως ότι σκοπός της Συμφωνίας είναι η αποτροπή της διεισδύσεως στον τομέα Hogesa του Λουξεμβούργου (τέταρτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως)	II - 3059
— Επί του ότι, κατά την εκτίμηση του σκοπού της Συμφωνίας, δεν ελήφθη επαρκώς υπόψη το πλαίσιο καταρτίσεώς της (πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως)	II - 3060
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3062
— Επί της προβαλλομένης ως εσφαλμένης εκτιμήσεως ότι σκοπός της Συμφωνίας είναι η διατήρηση της πελατείας (τρίτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως)	II - 3062
— Επί της προβαλλομένης ως εσφαλμένης εκτιμήσεως ότι σκοπός της Συμφωνίας είναι η αποτροπή της διεισδύσεως στον τομέα Hogesa του Λουξεμβούργου (τέταρτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως)	II - 3067

>— Επί του ισχυρισμού ότι, κατά την εκτίμηση του σκοπού της Συμφωνίας, δεν ελήφθη επαρκώς υπόψη το πλαίσιο καταρτίσεώς της (πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου ακυρώσεως)	II - 3071
Επί του δεύτερου σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως, που στηρίζεται στην προβαλλόμενη ως εσφαλμένη διαπίστωση της Επιτροπής ότι η Συμφωνία εφαρμόζεται και όταν δεν υφίσταται «ρήτρα ζύθου»	II - 3072
Η προσβαλλόμενη απόφαση	II - 3072
Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3073
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3075
Επί του πέμπτου σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως, που στηρίζεται στην απουσία αισθητών επιπτώσεων της Συμφωνίας στον ανταγωνισμό	II - 3082
Η προσβαλλόμενη απόφαση	II - 3082
Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3082
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3083
— Επί της προβαλλομένης πλάνης εκτιμήσεως	II - 3083
— Επί της προβαλλομένης ελλείψεως αιτιολογίας	II - 3084
2. Επί του δεύτερου λόγου ακυρώσεως, που στηρίζεται σε παράβαση του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και της επιβαλλομένης με το άρθρο 253 ΕΚ υποχρεώσεως αιτιολογήσεως	II - 3085
Επί του πρώτου σκέλους του δεύτερου λόγου ακυρώσεως, που στηρίζεται στο ότι η παράβαση δεν διαπράχθηκε εκ προθέσεως	II - 3085
•	
Η προσβαλλόμενη απόφαση	II - 3085
Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3086
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3088
— Επί της προβαλλομένης πλάνης εκτιμήσεως	II - 3088
— Επί της προβαλλομένης ελλείψεως αιτιολογίας	II - 3089

Επί του δεύτερου σκέλους του δεύτερου λόγου ακυρώσεως, που στηρίζεται σε πλάνη εκτιμήσεως όσον αφορά τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως	II - 3090
Η προσβαλλόμενη απόφαση	II - 3090
Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3090
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3091
— Επί της σοβαρότητας της παραβάσεως	II - 3091
— Επί της διάρκειας της παραβάσεως	II - 3095
Επί του τρίτου σκέλους του δεύτερου λόγου ακυρώσεως, που στηρίζεται σε μη εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών όσον αφορά τις ελαφρυντικές περιστάσεις	II - 3096
Η προσβαλλόμενη απόφαση	II - 3096
Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3096
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3097
Επί του τέταρτου σκέλους του δεύτερου λόγου ακυρώσεως (ο οποίος προβάλλεται μόνο στο πλαίσιο της υποθέσεως Τ-49/02), που στηρίζεται σε έλλειψη αιτιολογίας όσον αφορά το βασικό ποσό που αρχικώς καθόρισε η Επιτροπή για τον υπολογισμό των προστίμων	II - 3099
Η προσβαλλόμενη απόφαση	II - 3099
Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 3099
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 3100
Επί των δικαστικών εξόδων	II - 3101